

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 240

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

X METAI

VACLOVAS BIRŽIŠKA

Lietuvių karas su maskoliais už savo spaudą

I.

Per amžių amžius tiek Europos, tiek kitų žemynų tautos nuolat savitarpyje kariavo dėl valdžios, dėl rinkų, žaliavos, dėl daugybės kitų priežasčių. Tuose karuose nuolat tobulėjo ir vis tebetobulinami vartojami ginklai ir pagaliau išrasti ir šie viską griauinantieji ir karų likimą lemiantieji atominiai ginklai. Paskiros tautos tuose karuose turėjo ir turi neretai nulemiančius karų eigą sąjungininkus. Tačiau visa žmonijos istorija iš viso nežino kito tokio karo, kokį 40 metų kariavo lietuvių tauta, kovodama už savo knygą, už savo raštą. Visiškai viena, neturėdama jokių sąjungininkų ir kovos talkininkų, iš visų beveik pusių (išskyrus vieną šiaurę) apsupta priešų, pagal "knygų karalių" Jurgį Bielinį, turėdama "du priešus iš vidaus ir tris (rusus, vokiečius ir lenkus) iš lauko", stojusi į karą su 50 kartų gausesniu už save ir ligi dantų apsiginklavusiu priešu, o pati teturėdama vienintelį ginklą — spausdintą žodį ir per amžius išaugusį pasiryžimą nepasiduoti maskoliams, lietuvių tauta vis dėlto tą karą laimėjo, tuo jį amžiams įrašydama ne vien savo, bet ir visos žmonijos istorijon.

Savaime tas karas pareikalavo ir daugybės aukų, kurios surado sau amžiną poilsį ne vien savojoje lietuviškoje žemėje, bet ir tolimame Sibire ir kitose Maskolijos vietovėse, tačiau tas kovos ryžtas buvo toks masinis ir visuotinis, kad tos aukos ne tik nei vieno tos lietuviškos knygos kariuomenės kareivio nuo kovos nenubaidė, bet, atvirksčiai, į kovotojų gretas įtraukdavo vis naujas kartas, kurios sekdamos anų, jau iš rikiuotės išėjusių pavyzdžiu, ilgainiui vis labiau ir labiau plėtė kovos tikslus ir uždavinius ir pagaliau ją paverė kova jau ne vien už savo kultūrą, bet ir už visos tautos ateitį.

Ir mūsų, tų kovotojų įpėdinių, viena svarbiausiųjų dabar prievolių turėtų būti prisiminimas svarbesniųjų tos kovos etapų, juo labiau, kad šiuo metu išgyvendami dar didesnius savo tautos persekiojimus, iš anos kovos pavyzdžių galėtumėm nemažą pasimokyti ir dabar vedamoje mūsų kovoje už savo tautos ateitį.

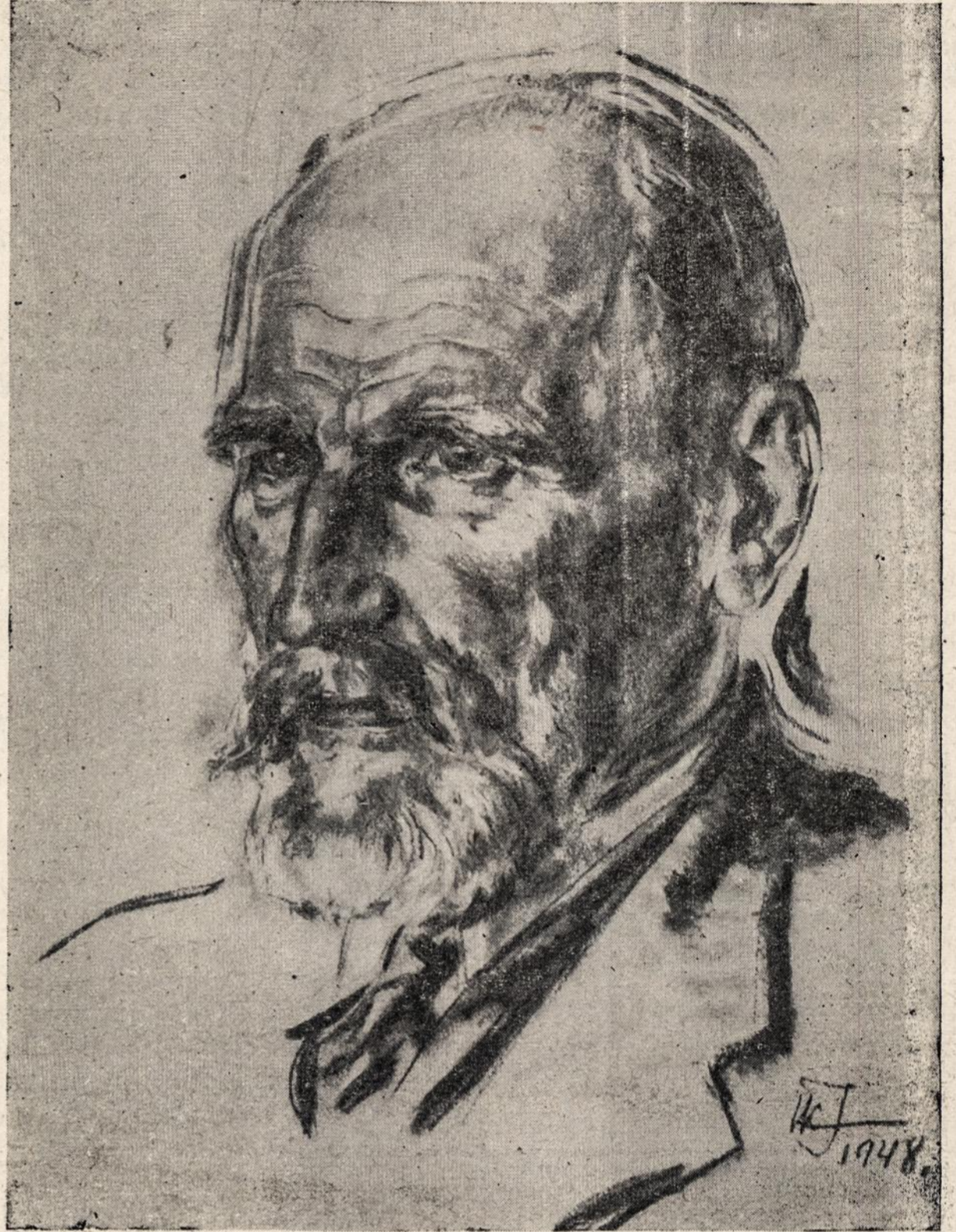
II.

1865 metais rugsėjo 25 d. rusų valdžios paskelbtas lietuvių spaudos lotynų raidėmis uždraudimas žymia dalimi ir buvo išdava 1863-1864 metų sukilimo Lietuvoje, kuriame didelėmis masėmis dalyvavo ir lietuvių liaudis, o ne vien bajorai, kaip tai buvo Lenkijoje. Rusų valdžia, laikydamas, kad toks masiškas lietuviškos liaudies dalyvavimas sukilime buvo išdava lenkų ir ypač dvarininkų įtakos lietuviams, norėdama tą "lenkų įtaką" lietuviams pakirsti ir juos savo pusėn patraukti, baudžiamos panaikinimo įstatymą Lietuvoje po sukilimo praveddama, apdalijo buvusius Lietuvos baudžiauninkus daug didesniais žemės sklypais, negu tai buvo ir toj pačioje Rusijoje daroma. Iš antros pusės ji sumanė primesti lietuviams ir rusų raidėmis spausdintas knygetes, skiriamas daugiausia naujai kuriamoms valdinėms pra-

džios mokykloms. Kadangi patys lietuviai savo iniciatyva tų rusų kirvukais spausdintų knygų negamino, tai pati rusų valdžia ir pasiryžo jas lietuviams paruošti, bet per visus 40 spaudos draudimo metus ji tesugebėjo iš viso tik 60 tokių knygučių išspausdinti — tame skaičiuje įskaitant ir keletą valdinių išspausdintų lietuviškai rusų raidėmis skelbimų. Vadinasi, kuomet jau prieš spaudos uždraudimą, lietuviškai, senomis raidėmis, buvo kasmet spausdinama po keliasdešimt knygų, maskoliai lietuviams davė tik po vieną knygutę per metus, nes iš tų 60 spaudinių dalis buvo rusų raidėmis išspausdinta dar prieš spaudos suždraudimą. Taigi, jei lietuviai būtų tas raides priėmę, tai būtų kultūriškai visiškai nusmukę, nes savaime toji viena knygutė per metus, ir tai skiriama daugiausiai mokyklinio amžiaus vaikams, nebūtų galėjusi visų lietuvių kultūros spragų užkišti.

Bet ir šiaip lietuviai jas visas iš karto atmetė, pradžioje ir dėl to, kad negalėjo jų paskaityti, o vėliau dėl bendro visos tautos nusistatymo prieš tas jai prievarta brukamas knygas. Išplatintas per mokyklas, jas degino. Kartais vienintelė iš tų knygučių einanti nauda buvo ta, kad esant bendram popieriaus trūkumui kaime, galima buvo jas cigarkoms ar kitam kokiam namų reikalui, o ne skaitymui, sunaudoti. Kartais vėl vienas kitas, įtariamas dalyvavęs sukilime ūkininkas, sąmoningai laikė kur seklyčioje kokią nors rusų raidėmis spausdintą knygpalaikę tam, kad žandarų ar policijos akis apmullintų.

Tuo būdu visas bandymas lietuviams primesti jų raštams rusų kirvukus virto grynų muilo burbulu. Bet kartu jis iššaukė ir plačiausią priešakciją, išsiliejusią į sąmoningą kovą už senomis, įprastomis raidėmis spausdinamą savąją spaudą.

VACLOVAS
BIRŽIŠKA

III.

Praėjus tik porai metų nuo spaudos uždraudimo paskelbimo, pradedama jau Mažojoje Lietuvoje spausdinti lietuviškas knygas senomis raidėmis. Pradžioje tai buvo daroma profesionalų kontrabandniškių iniciatyva, iš kurių kiti jų klientai, greta prūsinių, reikalavo ir maldaknygių ir elementorių. Vėliau į tą darbą įsimašė vyskupas Valančius ir kiti jo padėjėjai, o ilgainiui masiniai įsitraukė į lietuviškų knygų ruošimą ir naujoji, išaugusi jau pobaudžiaviniais laikais, pasaulietinė lietuvių šviesuomenė ir jaunoji kunigija.

Pradžioje vien kartotą senas ar ir naujai parašytas tik tikiybinio turinio knygas, bet jau nuo "Aušros" laikų (1883-1886) tos Mažojoje Lietuvoje spausdinamos literatūros akiratis vis labiau plečiamas ir stengiamasi lietuviškomis knygomis apimti daug platesnes sritis, net ir daugelį tokių, į kurias prieš spaudos uždraudimą nebuvo dėmesio krepiama. Tuo būdu kai kuriais požiūriais spaudos uždraudimas lietuviams buvo ir naudingas, nes leido išaugti ir tokiai, jokiai cenzūros varžtų nevaržomai spaudai, kurios nebūtumėm galėję išugdyti rusų cenzūros prižiūrini ir suvaržomi.

Ypač didelį vaidmenį čia suvaidino politinė mūsų periodinė spauda, kurios anksčiau iš viso neturėjome ir kuri spaudos draudimo metu pradėjo formuotis ir visai naujus lietuvių tautos politinius ir visuomeninius siekimus ir nuolatos šaukti į kovą su caro valdžia ne vien už savo spaudą, bet ir už kitas politines, ekonomines ir visuomenines teises.

Nors "Aušra", pasitenkindama vien lietuvių tautinės sąmonės kėlimu, tų politinių klausimų dar visai nelietė, bet jau

(Tęsa 2-am psl.)

1889 metais pradėjęs eiti "Varpas", 1890 metais "Ūkininkas" ir "Žemaičių ir Lietuvos Apžvalga", 1896 metais "Lietuvos Darbininkas" ir "Tėvynės Sargas", 1901 metais "Darbininkų Balsas", kad ir atstovavo skirtingas visuomenines pasaulėžiūras, bet vis dėlto visi tie laikraščiai kurstė lietuvių tautą prieš rusų valdžią ir įvairius jos skelbiamus ir gyveniman pravedamus suvaržymus ir ta savo agitacija veikė ne vien savo skaitytojus, bet ir rusų administraciją, kuri ilgai susigriebė, kad spaudą drausdama ir lietuviams brukdama rusų raides, ji ne tik nepasiekė sau pradžioje pasistatyto tikslo, bet, atvirkščiai, sukėlė prieš save visą lietuvių tautą.

Šioje spaudos kovos stadijoje nemažą vaidmenį suvaidino ir Amerikos lietuvių spauda, kuri aplinkiniais keliais vis dėlto ir Lietuvą pasiekdavo ir daug kame ne tik nenusileisdavo anai prūsinei spaudai, bet ir pralenkdavo, nes lietuvių spaudai Amerikoje sąlygos buvo daug geresnės, negu Mažojoje Lietuvoje.

IV.

Pradėjus Mažojoje Lietuvoje spausdinti lietuviškas, šiai pusei skiriamas knygas, iškilo būtinas reikalas ieškoti priemonių joms perkelti per sieną ir išplatinti krašte. Kartais pavykdavo kiek vėliau paskirus laikraščių numerius ar vieną kitą nedidelę brošiūrą netikrais adresais ir rusų paštininkus klaidinančiuose įvairių vokiškų firmų ar net ir rusų valdinių įstaigų vokuose siuntinėti ir paštu, bet tai retai tepavykdavo ir buvo daug atsitikimų, kad dėl tų susektų pašte siuntinių, jų adresatai buvo traukiami atsakomybėn ar ir administraciniai baudžiami.

Tas knygas platinant, svarbiausią vaidmenį suvaidino įvairūs knygnešiai—tokia profesija, kurią pažinojo tik vienintelė lietuvių tauta. Pirmieji knygnešiai buvo senieji kontrabandnešiai profesionalai, bet netrukus į tą darbą įsitraukė ir nauji, tikrieji knygnešiai, kurių skaičius didėjo iš metų į metus. Jų tarpe ypač išgarsėjo knygų karaliumi vadintas Jurgis Bielinis, kurį laiką vadovavęs ir specialiai knygoms platinėti Lietuvoje jo sudarytai Garšvių knygnešių organizacijai, bet greta veikė ir daugybė kitų, kurių ligi spaudos uždraudimo pabaigos Lietuva jau šimtais priskaitydavo. Kai kurie jų ilgus metus tuo pačiu darbu besiversdami iš knygų gabėnimo ir platinimo ir patys išsilaikydavo, kartais ir neblogai uždirbdavo, tačiau visiems jiems šis darbas buvo kartu ir idėjinis darbas—kova už savo ir tautos teises. Šis darbas buvo ir labai rizikingas ir pavojingas, nes tekdavo susidurti ne vien tik su ginkluota pasienio sargyba, nuo kurios kulkų daugelis knygnešių ant sienos ir žuvo, bet ir perėjus sieną, kiekviename kaime ar miestelyje tekdavo susidurti su tais pačiais priešais; į kurių rankas daugelis knygnešių ir patekdavo.

Laimingai peržengus sieną, tekdavo jau tas perkeltas knygas visame krašte platinėti. Ilgainiui daug kur atsirado daugybė įvairių kaimų knygų platinimo ir skaitymo kuopelių, kurios perimdavo iš knygnešių joms atgabentas knygas ir jas toliau platinė. O dar daugiau buvo pavienių platinėtojų—tai įvairūs "bagamazninkai", kurie greta įvairių kitų devocionalijų prie bažnyčių slaptai paroduodavo ir lietuviškas knygas, bet ir šiaip daugybė pavienių platinėtojų iš ūkininkų ir inteligentų. Šis darbas iš metų į metus apimdavo vis didėjančių žmonių skaičių ir į spaudos uždraudimo pabaigą jis faktiškai buvo įtraukęs jau visą tautą. Jis taip giliai buvo palietęs, kad kifur net ir valdžios žemesnieji pareigūnai iš tų pačių lietuvių tarpo slaptai tamė pačiame knygų platinimo darbe

dalyvavo. Na, kita vertus, pasitaikydavo retkarčiais ir išdavikų; kartais susibaręs kaimynas ir įduodavo policijai ar žandarams kokį sau žinomą knygnešį ar knygų platinėtoją. Bet per 40 spaudos kovos metų tokių atvejų buvo palyginti nedaug.

V.

Lietuviškų knygų spausdinimui Prūsiose prasidėjus ir paplitus jų gabėnimui per sieną ir platinimui vienu kartu visame krašte, maždaug nuo 1868 metų prasidėjo ir rusų valdžios tarnų kova su knygnešiais, knygų platinėtojais ir skaitytojais. Pradžioje bandyta vieną kitą tokių platinėtojų patraukti vietos taikos teisėjo teismui, bet greitai nuo tos baudimo priemonės atsisakyta, kada paaiškėjo, kad teisėjai nebesuranda įstatymo, kuriuo jie galėtų tuos "nusikaltėlius" bausti, kadangi spaudos uždraudimas buvo paskelbtas ne įstatymu, bet vien tikrai įsakymu, tai ir taikos teisėjai pradžioje tokius knygų platinėtojus, pagautus su nekalto turinio knygomis, išteisindavo ir nuo atsakomybės atleisdavo. Tuomet griebtasi grynai administracinių priemonių, pasinaudojus generalų-gubernatorių ir gubernatorių teise administraciniai, be teismo, bausti kiekvieną asmenį, nusikaltusį kokiam valdžios įsakymui ar potvarkiui. Tos bausmės buvo labai įvairios—pradedant kelių dienų ar kelių savaitių areštu ir baigiant ištrimimu iš Lietuvos į Rusiją ar Sibirą.

Teismo atsakomybėn traukta daugiausia vien tik už knygas ir kitus spaudinius, kuriuose buvo randama ne vien draudžiamos raidės, bet ir draudžiamas, prieš valdžią nukreiptas turinys. Pirmoji tos rūšies byla buvo iškelta 1870-1871 metais kunigų ir pasauliečių sudarytai organizacijai specialiai vyskupo Valančiaus Prūsiose išleistoms tikiybinio-politinio turinio knygutėms platinėti. Šioj pirmoj byloj dėl lietuviškų spausdinių net 8 asmenys buvo ištrimti į Sibirą.

Ilgainiui, ypač paskutiniajame spaudos uždraudimo dešimtmetyje, tokių bylų vis daugiau atsiradavo, nes ir pačios platinamosios lietuviškos literatūros pobūdis žymiai pakitėjo, nes žymioji jos dalis buvo daugiau ar mažiau politiniai—prieš valdžią—nudažyta. Čia ypač išgarsėjo 1897 ir 1900 metais žandaro Vonsiackio iškeltos "Sietyno" bylos, kuriose nukentėjo ypač daug lietuvių inteligentų. Šiaip gi, baudžiant knygų platinėtojus, nebuvo daroma skirtumo tarp atskirų luomų ar profesijų asmenų—ūkininkas ar darbininkas, pasaulietinis inteligentas ar kunigas tuo požiūriu valdžiai visi buvo lygūs ir buvo vienodai baudžiami. Tuo netenka ir stebėtis, nes ir patiems tiems visiems platinėtojams ir tos kovos dalyviams tuo laiku kiekvienas lietuviškas spaudinys, kokio jis turinio—bebūtų, buvo viešodai brangus—nemaža buvo tokių atvejų, ypač paskutiniajame spaudos draudimo dešimtmetyje, kada kunigas būdavo baudžiamas, susekus policijai jį platinant greta maldaknygių ir kitos katalikiškos spaudos ir visai kitos, negu jo, politinės ideologijos literatūrą, ar vėl kitas koks uolusis socialistinės literatūros platinėtojas nukentėdavo už pagautas pas jį maldaknyges ir kitas lietuviškas tikiybines knygutės. O patys knygnešiai bendrai gabėdavo ir platinėdavo kiekvieną lietuvišką spaudinį, kokį tik gaudavo Mažojoje Lietuvoje nusipirkti. Taigi visiems spaudos kovotojams ne tiek rūpėjo tai, kas tame ar kitame lietuviškame spaudinyje parašyta, bet tai, kad čia turėta reikalo su lietuviškuoju spaudiniu, lietuviškomis raidėmis išspausdintu, taigi jau ne vien savo turiniu, bet ir vien ta lietuviška išore valdžiai priešinga.

Neturime tikslios nukentėjusių už lietuvišką spaudą statistikos, tačiau bendrasis per 40 metų jų skaičius toli prašoko tūkstantį asmenų. Žymią jų dalį sudarė nubausti ištrimimu iš Lietuvos į įvairias tolimas Rusijos šiaurės ar rytų gubernijas ar

ir į Sibirą. Jie tai ir buvo daugiausia tos lietuvių kovotojų už savąją spaudą armijos žymiausieji kareiviai. Ir toji kova taip buvo giliai įėjusi į jų kraują, kad kiti jų, bausmę atlikę ir savo kraštan grįžę ar sugebėję iš ištrimimo pabėgti, vis viena ir toliau tą pačią kovą už savo knygą tęsė, nekartą vėl pagaunami ir nubaudžiami.

Kovoje už savo spaudą lietuviai neturėjo jokių talkininkų—visa kova buvo vedama vienu tik lietuvių pajėgomis. Bet rusų valdžia greitai gavo talkininkų ir už savo valstybės sienų, būtent Prūsiose, kur pabūgusi nelegalinės lietuvių spaudos įtakos ir Mažosios Lietuvos lietuviams, vokiečių administracija jau labai anksti pradėjo bendradarbiauti su rusų policija, sekdamama knygnešius, knygų platinėtojus, lietuvių laikraščių redaktorius ir bandydama įduoti juos rusų administracijai ar priversdama juos Prūsus apleisti. Dėl to jau 1884 metais tuo laiku "Aušrą" redagavęs J. Šliūpas turėjo pasitraukti į Ameriką, paskiau panašiai pasielgta su P. Mikolaičiu-Noveskiu ir kitais.

VI.

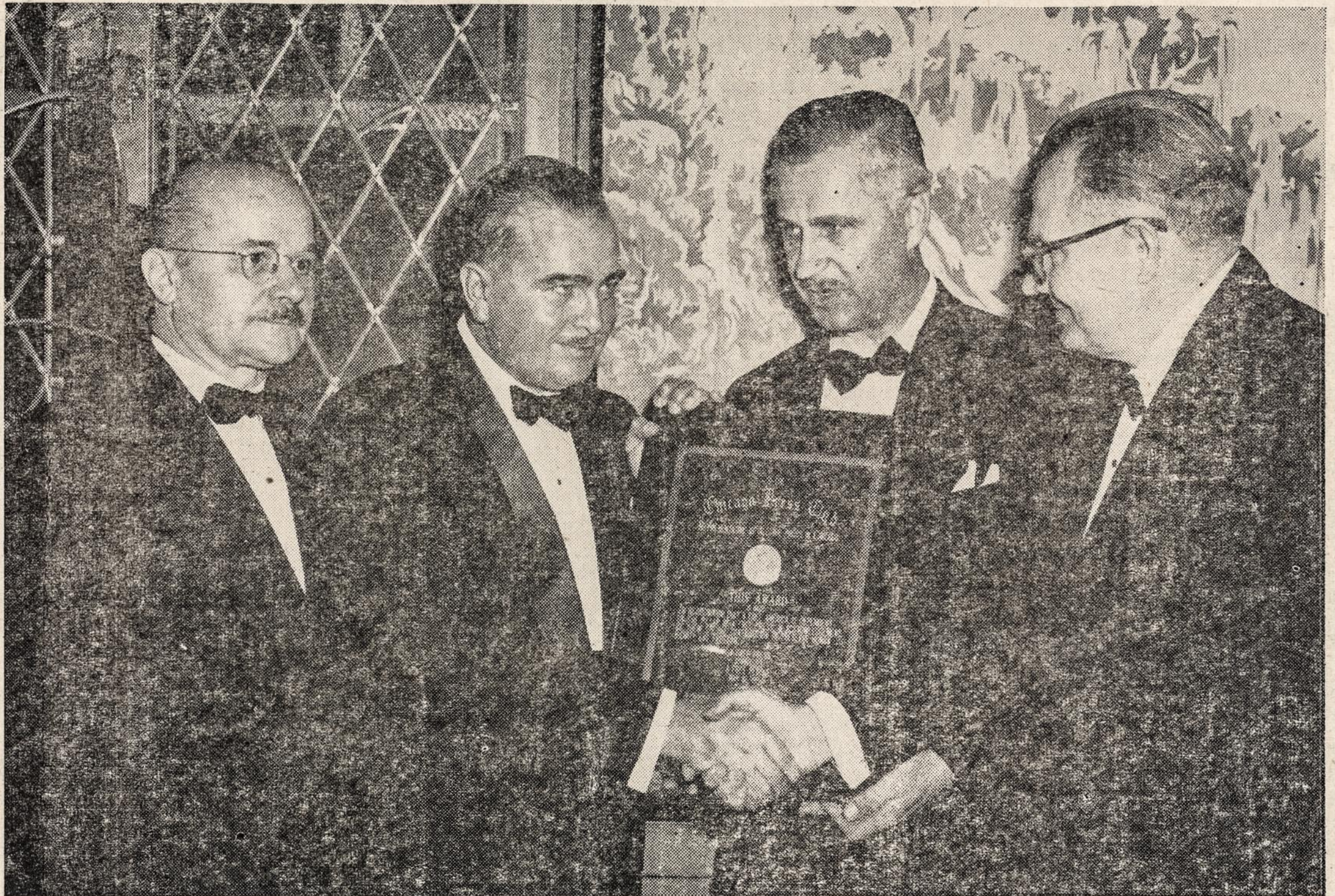
Kovoje už spaudą, greta tos nelegalinės kovos, nuo pat pradžios bandyta išnaudoti ir įvairias legalines priemones. Pačioje Lietuvoje neturėdami beveik nei vieno, kad ir mažiausio galimumo kokį lietuvišką spaudinį išleisti, gyvenę Rusijos valstybės ribose už Lietuvos sienų lietuviai vis mėgindavo tai kovai išnaudoti faktą, kad daug kur už Lietuvos ribų administracijai nebuvo žinoma, kad lietuvių spauda esanti uždrausta. Tuo būdu, organizuojant paskutiniame dešimtmetyje įvairius vaidinimus Petrapilyje, Rygoje, Mintaujoje ir tuo laiku priklausančiai Kuršo gubernijai Palangoje, tų vaidinimų ar ir koncertų afišos, biletai, programos buvo spausdinamos lietuviškomis raidėmis, nes tiems spaudiniams spausdinti nereikėjo cenzūros leidimo. Jūs duodavo vietos policija.

1876-1877 metais Petrui Vileišiui pavyko Petrapilyje cenzūros leidimu išspausdinti lotyniškoms raidėmis penketą lietuviškų populiarių knygelių (šeštą—tikiybinę—išspausdino dominikonai). Tačiau cenzūra greit apsižiūrėjo, ir jau visa eilė tuo pačiu laiku paruoštų kitų knygelių nebuvo išspausdinta.

Per visą spaudos uždraudimo laiką plačiai išnaudojama ir rusų aukštųjų mokyklų ir kitų mokslo įstaigų teisė savo leidinius spausdinti be cenzūros priežiūros. Tiesa, 1868 metais kuriam laikui toji jų teisė, kiek tai liete spausdinimą lietuviškomis raidėmis, buvo suvaržyta, bet ir tas suvaržymas 1880 metais buvo atšauktas. Ir tuo būdu cenzūrą aplenkė ir A. Juškos dainos, ir žodynas, ir eilė kitų leidinių.

Kiekvienai progai pasitaikius, įvairūs aukštieji katalikų bažnyčios atstovai (prel. Daugėla, vyskupas Beresnevičius, Paliulionis, Baranauskas), o kartais ir rusams įtakingi dvarininkai (pav. Uoginskis) įteikėdavo vyriausybei įvairius memorandumus, kuriais stengėsi vyriausybę įtikinti, kad tas nelemtasis spaudos uždraudimas esąs žalingas ne vien lietuvių tautai, bet net ir pačiai rusų vyriausybei. Stengėsi ir kitiais būdais valdžią įtikinti, kad tos rusiškosios raidės lietuvių atmetamos ir dėl to, kad rusų spaudos ženklais neįmanoma atvaizduoti visų lietuvių kalbos garsų. Tarp kitų ko tam tikslui vienas žymiausiųjų ano laiko lietuvių veikėjų, Petras Kriaučiūnas, buvo sudaręs ir valdžiai įteikęs jo sudarytąjį "tikrąjį" lietuvišką raidyną iš apie 50 raidžių, tuo būdu įrodinėdamas, kad lietuviai turi du kartus tiek skirtingų garsų, negu rusų raidyne yra raidžių. Paskiau įvairiais būdais, nevengiant ir piniginių kyšių, veikama ir aukštoji lietuvių apgyventų kraštų administracija ir tuo būdu į spaudos draudimo pabaigą kai kurie vietiniai gubernatoriai ir iš dalies generalai gubernatoriai paruošia valdžiai

(Tąsa 3-čiam psl.)

Gegužės 16 d. Illinois Lietuvių Prekybos Buto surengtame banke pareikšta padėka Chicagos amerikiečių spaudai už jos paramą Lietuvos laisvės reikalui.

Atvaizde pirmininkas inž. A. Rudis įteikia specialų pažymėjimą Chicagos Spaudos Klubo prezidentui Mr. Jere Hagen. Jų kairėje stovi Lietuvos konsulas Chicagoje Dr. P. Daužvardis, dešinėje — ALT pirmininkas L. Šimutis.

(Atkelta iš 2-ro psl.)

pranešimus (kartais ir pačių lietuvių paruoštus), kuriuose įrodinėjo, kad lietuvių spaudos uždraudimu valdžia pasiekė visai priešingų tikslų, ne tik juo nepašalinusi lenkų įtakos lietuviams, bet atvirkščiai, ją sustiprinusi, nes, esą, negalėdami savo knygų spausdinti, lietuviai griebiasi lenkiškų. O iš kitos pusės, toji rami lietuvių ūkininkų tauta, dėl to paties uždraudimo visa nusistatė prieš valdžią ir surevoliucijonėjo. Šiuo požiūriu ypač reikšminga buvo 1899 metais švietimo ministerijos tų visų pranešimų paruošta santrauka, kurią valdžios pavedamas buvo parašęs, patariamasis Prano Mašiotas ir kai kurių kitų lietuvių, latvis Vissendorfas ir kur visi skelbiami faktai buvo taip parinkti ir sugrupuoti, kad jais būtų galima patį uždraudimą sugriauti, nes jis esąs rusų valstybei ir tautai ir politiniai ir ekonominiai (išleidžiant Mažojoje Lietuvoje spausdinamoms knygoms dideles sumas) ne vien žalingas, bet ir pavojingas.

Greta anos akcijos Lietuvoje, ypač paskutiniame dešimtmetyje, vedama plati akcija už tai, kad valdžios sueigos darytų nutarimus apie būtinumą grąžinti lietuviams teisę savo knygas spausdinti lietuviškais raidėmis. Tie nutarimai ypač smarkiai paveikdavo administraciją, nes ji čia matė, kad kovoje už spaudą ne vien lietuvių šviesuomenė dalyvauja, bet ir visa lietuvių ūkininkų visuomenė. O tokio fakto ji neturėjo ne vien Rusijoje, bet ir kituose rusų nukariautuose kraštuose.

1900 metais A. Maciejauskiui išspausdinus Petrapilyje Lietuvos žemėlapi su lietuviškais parašais lotynų raidėmis, jis vėl reikalų ministerio įsakymu buvo konfiskuotas. Tuomet Maciejauskis iškėlė ministeriui senate bylą dėl neteisėto konfiskavimo ir jam padarytų tuo būdu nuostolių. Ir 1902 metais toji aukščiausioji anais laikais rusų teismo įstaiga pripažino, kad jokio lietuvių spaudos įstatyminio uždraudimo nėra, kad tuo būdu ministeris pasielgė neteisėtai, taigi jis turįs Maciejauskiui grąžinti visus su ta konfiskacija su-

sietus nuostolius—iš viso porą tūkstančių rublių.

Tais pačiais metais Kuršo gubernijos policija buvo leidusi Mintaujoj išspausdinti lietuviško vaidinimo afišą lietuvių raidėmis. Tuomet P. Višinskis pavedė Jonišio batsiuviui Jurgiui Brijūnui tas afišas išlipdyti Joniškyje, pareikalavęs, kad tuo atveju, jei policija jį už tą "nelegalų" darbą sulaikys, kad jis jai būtinai nurodytų Višinskį, kaip to asmens, kuris tas afišas pavedė klijuoti, kad tuo būdu policija galėtų Višinskiui bylą iškelti.

Taip ir įvyko. Višinskis buvo patrauktas taikos teisėjo teisman. Pasiėmęs Višinskio bylą vesti šiaulių advokatas, didelis lietuvių prietelius Krečinas, sąmoningai patepė prieš bylą teisėją, kad tas Višinskio neišteisintų. Teisėjas nubaudė Višinskį nedidele pinigine pabauda, bet to buvo permaža, kad galima būtų bylą ligi senato prastumti. Buvo paduota apeliacija aukštesnei teismo instancijai, ir prieš pačios bylos svarstymą teisėjai buvo gerokai pavaišinti tuo tikslu, kad išneštų sprendimą, kuriuo Višinskis būtų didesne pinigine bausme nubaustas. Ir tai pavyko ir pagaliau net per tris instancijas bylą prastūmus, ji pasiekė ir senatą, kuris 1903 metais tokiais pat, kaip ir Maciejauski, motyvais Višinskį išteisino. Taigi aukščiausioji Rusijos teismo įstaiga formaliai pripažino, kad spaudos uždraudimas esąs vien administracijos prasimanymas ir savalė.

Tuo būdu toji legalinė kova, greta anos nelegalinės, ir nulėmė paties spaudos uždraudimo likimą. Tuo pačiu laiku ir pačioje Rusijoje padidėjus revoliuciniam sambrūzdžiui, vyriausybė ir buvo pagaliau priversta kapituluoti ir 1904 metais balandžio 24 d. (naujuoju stiliumi gegužės 7 d.) lietuvių spaudos uždraudimas buvo atšauktas ir buvo leista lietuviams toliau savo raštus spausdinti tokiomis pat sąlygomis, kaip ir kitoms Rusijos vergijoje esančioms tautoms.

Toji 40 metų lietuvių tautos kova už

A. S. PUŠKINAS Vertė Stepas Vazbys

BORISAS GODUNOVAS

(Tėsinys)

Aikštė Lobnoje.

Zengia Puškinas, minios apsuptas.

Liaudis

Caraitis atsiuntė bajorą mums.

Pasiklausykime, ką tars bajoras mums. Čionai! Čionai!

Puškinas
(iš sakyklos)

Domės. Maskvos piliečiai!

Prieš jus man nusilenkt caraitis liepė.

(lenkiasi)

Jūs žinote kaip Dievas rūpestingas
Išgelbėjo caraitį nuo žudiko;
Irėjo šis piktadarį nubausti.
Bet Dievo Teismas nutrenkė Borisą,
O Rusija pasidavė Dimitrijui.
Kartu Basmanovas su uolia atgaila
Kariuomenę patsai jam prisaikdino.
Dimitrijus jums neša meilę, taiką.
Negi jūs pataikausit Godunovam
Ir drįsit ranką kelti prieš caraitį
Teisėtą ir anūką Monomacho?..

savo spaudą pareikalavo daugybės aukų ir išėikvojo daug jos jėgų, skaudžiai sulaukė normalų lietuvių kultūros plėtimąsi, bet kartu ją ir subrendino—kaip tik tuo laiku tauta suprato savo vieningumą, nuspėjo savo kelius į ateitį ir politiniai subrendo. Tuo laiku, ypač paskutiniajame spaudos kovos dešimtmetyje, ji pradėjo formuluoti tuos savo politinės kovos tikslus, kurie po keliolikos metų išsiliejo į Lietuvos nepriklausomybės paskelbimą. Tačiau vienu požiūriu spaudos leidimas lietuvių spaudai buvo ir žalingas: jokios cenzūros nevaržoma, laisvoji, Mažojoje Lietuvoje spausdinta lietuvių spauda, dabar rusų cenzūros prižiūrima, turėjo dar eilę metų užčiauptą burną, nors ir tuo laiku kartais pavykdavo tuos cenzūros varžtus aplenkti, neretai tuo reikalu išnaudojant ir Mažosios Lietuvos spaustuves.

(Iš "Keleivio")

MYKOLAS SLEŽEVIČIUS

Gera darbo pradžia

Julius Butėnas, Mečys Mackevičius, Kazys Škirpa, Andrius Valuckas, Birutė Novickienė, Liudas Šmulskštys, Jonas Bildušas, Juozas Audėnas ir Juozas Mikuckis, atseit, su maža išimtimi, visi M. Sleževičiaus bendraminčiai ėmėsi labai atsakomingo ir naudingo darbo supažindinti mus su tuo, kas Lietuvai buvo Mykolas Sleževičius.

Visa dar taip neseniai buvo, net vieno žmogaus amžius neprabėgo. Daug kas dar Mykolą Sleževičių prisimena. Bet visuomeninio ir politinio gyvenimo sukeltoms aistroms nenurimus, vieni Mykolą Sleževičių prisimena nepalankiose vąrsose, o kiti jį randa buvus didelės politinės išminties ir energijos kupinu vyru. Tokių, kurie M. Sleževičių norėtų pažinti kaip žmogų, kaip politikos ir visuomenės veikėją, kokių jis buvo tikrai gyvenime, visai mažai tėra. Dar per mažas laiko išibėgėjimas visiškai bešališkumui ir pagaliau atvirumui. Tą bešališkumą ir tas aistras dar labiau sudrumstė ir sukėlė ta nelemta naktis, kurią prieš Mykolą Sleževičių ir kitus jo bendradarbius priešaky su Dr. K. Grinium buvo pavartotas smurtas. Smurtas, kurio padariniai iki šiol šešėliu lydi mūsų žingsnius.

Betgi noras ir dėtos pastangos mus supažindinti su Mykolo Sleževičiaus asmenybe yra rimtas ir padėtas pagrindas tvirtas.

Iš "Terros" išleistos 344 puslapių knygos "Mykolas Sleževičius" mes kai ką naujo sužinojome. Ten sudėtos žinios paskatina mus M. Sleževičių ir jo gyventus laikus prisiminti ir geriau tas laiko tarpas pažinti. O jis dabar vertas arčiau pažinti, kad ir vėl iš naujo atkuriant Lietuvos valstybės gyvenimą nekartotume tas klaidas, kurios praecy nebuvo išvengtos.

Pakeliui su M. Sleževičium

Tiesa, jei ne K. Škirpos straipsnis "Pakeliui su Mykolu Sleževičium", mes iš tos knygos nepilnai jį pažintume. Knygos pradžioje geras žinių pluoštas paimtas iš kitų šaltinių, seniau paskelbtų. O toks rimtas šaltinis M. Sleževičiui pažinti kaip St. Seimo ir kitų seimų stenografijos tik prabėgomis prabėgtas. M. Sleževičius buvo ir tribūnu. Seimuose jis įvairiomis progomis kalbėjo ir darė pranešimus. Jis kalbėjo ir kaip seimų narys ir darė pranešimus kaip Vyriausybės atstovas. Ten jo sakytose kalbose ir darytuose pranešimuose galima užtikti daug vertingo M. Sleževičiaus asmenybei pažinti.

Kažkodėl pasikėsinta mums M. Sleževičių įpiršti teatro mėgėju, tai yra artistu mėgėju (Psl. 28—35). Taip sakant, ne iš pašaukimo Sleževičius scena susidomėjo, bet dėl to, kad sce-

nos veikloje buvo didelė spraga, trūko žmonių.

Apie M. Sleževičių, kaip spaudos bendradarbį, jos organizatorių labai mažai papasakota (Psl. 36—43). O čia jo nuopelnai dideli. Tiesa, raštų M. Sleževičius mažai tepaliko. Jis kaip veiksmo žmogus nemėgo rašyti. Tik būtino reikalo spiriamas ėmėsi to darbo.

Spaudos gyvenime jis pasirodė daugiau organizaciniais darbais, kurie kartais vertesni už bet kurių straipsnių rašymą. Jis mokėjo pasirinkti sau spaudos bendradarbius. Ne tik juos pasirinkti, bet sudaryti progas jiems spaudoje pasireikšti, savo pajėgas ir palinkimus išmėginti. Atostogų metu M. Sleževičiaus sudarytu pakvietimu visuomet kas nors iš jaunesniųjų dirbo "Lietuvos Žinių" ar "Lietuvos Ūkininko" redakcijose. Jurgis Elisonas, J. Šernas, Jonas Kriščiūnas, A. Sugintas, broliai Vilkaičiai ir dar daug kas turėjo tas progas Vilniuje tose redakcijose padirbėti. O iš šalies rašančių, M. Sleževičiaus surastų ir vėliau Felicijos Bortkevičienės globojamų, buvo tuo metu nemažas skaičius. Kai kurie jų vėliau Lietuvos valstybės gyvenime vienaip ar kitaip stipriai pasireiškė.

M. Sleževičius mokėjo su žmonėmis santykiauti ir juos darban įtraukti. Štai kai jis pajuto, kad lietuviai mokytojai ketina susiorganizuoti, jis tuoj su jais užmezgė ryšius. Iš čia gimsta slapta mokytojų Lietuvoje organizacija, kuri pradėjo prireikti "Lietuvos Ūkininko" leisti "Mokyklą". Tos mokytojų organizacijos dėka pradėjo atsirasti lietuvių kalbai skirti vadovėliai. Kai vasaros pradžioje būdavo Mokslo draugijos narių suvažiavimai, tai visada tuo laiku įvykdavo ir mokytojų slapti suvažiavimai. M. Sleževičius visuomet surasdavo laiko juose pabuvoti ir tarti savo ugningą žodį.

Kai Lietuvoje prasidėjo gilesnis kooperatinis judėjimas, tai jam padėti pradėjo eiti pirmas lietuvių kalba kooperacijai skirtas žurnalas "Bendrija", M. Sleževičiaus redaguojamas. Jis ten savo raštais veik nepasirodė, bet organizacinio darbo daug įdėjo. Tik jo sumanumu ir jo paskatinimu, kai rusuose įvyko kooperacijos veikėjų suvažiavimas, ten buvo atstovaujama ir Lietuvos kooperacija. Jos atstovai gana uoliai tame suvažiavime dalyvavo.

Prie "Lietuvos Žinių" buvo leidžiama "Aušrinė". Jos leidimas buvo įmanomas tik M. Sleževičiaus dėka: jis sudarė jai tinkamas sąlygas prie "Lietuvos Žinių" prisiglausti.

Būtų galima dar daug kas prisiminti iš M. Sleževičiaus spaudos veikimo, bet tai gal išėitų antra tokia knyga, kaip ši, apie kurią čia kalbama.

MYKOLAS SLEŽEVIČIUS

Kitos spragos

Gal ne spragos, o tik nepilnas M. Sleževičiaus veikimo pavaizdavimas, — to veikimo, kuris buvo labai išsišakojęs. Ir vargu kada nors to jo veikimo visus pėdsakus surasime. Nūdienės Lietuvos valdytojai trypia visa, kas primena Lietuvos žmonių kovas dėl savo krašto laisvės. Tokios asmenybės kaip M. Sleževičius jiems ir kapuose palaidoti pavojingi. Tad jie stengiasi visa sunaikinti, kas anometo Lietuvos darbus bet kaip primena.

Mykolas Sleževičius į kai kurias Dūmas Lietuvoje parinko kandidatus. V. Januškevičius sėdėjo sau kaime ir rašė trumputes žinutes į "Lietuvos Žinias". M. Sleževičiui jis krinta į akį ir, sumezgęs ryšius, pasiūlo jam kandidatuoti Dūmos rinkimuose. V. Januškevičius sutiko. Jis buvo išrinktas. Lietuva tada turėjo veiklų savo atstovą, vėliau nuolatinį "Lietuvos Žinių" bendradarbį. Antrojo pasaulinio karo pradžioje Kaune jis mirė.

Juozas Petrusis gyveno tarp dangaus ir žemės, iš visų pusių policijos stebimas. M. Sleževičius sudaro jam sąlygas netoli Rokiškio Audros kaime nuolat apsigyventi ir kandidatuoti Dūmos rinkimuose prieš Kuzmą, anksčiau buvusioje Dūmoje kailį iškeitusį ir nudardėjusį pas kadetus. Tiesa, J. Petrusis rinkimus nelaimėjo, bet ir Kuzma juos prakišo. O nepamirškime, kad tie vieni ar kiti rinkimai taip pat be agitatorių neapsiėjo. Aišku, slaptų agitatorių. Policija jų nemėgo. Ir čia M. Sleževičius sudarinėdavo tų agitatorių tinklą; nustatydamas jų veikimo gaires ir kas buvo reikalingas paramos, dažniausiai tą savo lėšomis sušėpdavo. Jie vyriausiai ir buvo "L. Žinių" ir "L. Ūkininko" kaimo korespondentai. Čia taip pat nemaža padėjo jau tada veik visoje Lietuvoje slaptai veikianti kaimo jaunimo orgniazacija, prie "Lietuvos Ūkininko" priedu leidusi "Jaunimą". Ne kas kitas, o M. Sleževičius kaime "atrado" Jonuką, vieną iš uoliausių kaimo korespondentų ir "Jaunimo" bendradarbių ir to jaunimo organizatorių Joną Strimaitį iš Zanavykijos, žėckalnių kaimo kilusį 1933 m. Kaune jis mirė.

Felicija Bortkevičienė M. Sleževičiaus asmeny turėjo vieną geriausių bendradarbių. Juodu

lyg vienas kitą papildė. M. Sleževičius "atrasdavo" bendradarbius, o Felicija Bortkevičienė jau juos iš savo žinios nepaleisdavo, nuolat jiems laiškus rašydama ir vis paragindama dirbti. M. Sleževičius ne vien tik spaudoje nemėgo nuolat pasireikšti, bet jis nemėgo ir laiškus rašyti. Gal tik išimties keiliu su kai kuo nuolatos susirašinėdavo.

K. Škirpos turiningas žodis

Žymiai ryškesniu ir pilnesniu veidu į mus žvelgia Mykolas Sleževičius iš Kazio Škirpos straipsnio "Pakeliui su Mykolu Sleževičium" (Psl. 191—298). M. Sleževičius čia mums darosi artimesnis ir kaipo asmuo ir kaipo politikas ir visuomenės veikėjas.

Kazys Škirpa, atpasakodamas pirmuosius faktinus Lietuvos valstybės atstatymo žingsnius, nors labai mažai kalbėdamas apie M. Sleževičių, mums par-

(Tęsinys 5-me pusl.)

Jeigu paskutiniu metu jaučiatės blogai, priežastis galėtų būti ta, kad jūsų maiste trūksta tam tikrų vitaminų ir mineralų. Gi valgydami skaniuosius lietuviškus patiekalus, šių esminių dalių jūsų sveikatai išlaikyti te gaunate labai mažai.

Mes lietuviai mėgstam koldūnus, kopūstus ir bulvinius blynus. Tačiau nesusidarykime klaidingos pažiūros apie šiuos mūsų taip mėgiamus patiekalus, nes jie pakankamai neturi tų maistingųjų dalių, kurios, gydytojų nuomone, turėtų būti kiekvienos dienos maisto davinėje.

George Eisele, kuris turi vaistinę 175 Adams St., yra kapsulinių vitaminų specialistas. Šie vitaminai, jei jie vartojami pagal nurodymus, kaip tik puikiausiai ir papildoma tuos kasdieninius maitinimo trūkumus. Vitaminai pataiso savijautą, pagerina sveikatą.

George Eisele pagamintoji viena "Multicap"—vitaminu kapsulė turi savyje maždaug tiek vitaminų, kiek jums jų tektų suvalgius 16 kiaušinių, 5½ svaro sviesto, 1½ vidutinio didumo oranžių, 2 sv. lašinių, 3½ sv. jautienos kapsnio, 2 sv. veršienos, 2 sv. kumpio, 7½ uncijų viščiuko ir 3 unc. virtos jautienos.

Šių "Multicaps", kurios papildo kasdieninį maisto davinį, kaina yra tokia:

100 kapsulių butelis —	\$3.70
250 " "	\$8.75
500 " "	\$17.00
1,000 " "	\$33.00

Specialių "Formula 144" kapsulių (su geležimi, kepenų ekstraktu ir "Brewers Yeast"—mielėm), kurios turėtų būti vartojamos vitaminų terapijai, kaina tokia:

50 kapsulių butelis —	\$2.15
100 " "	\$4.25
250 " "	\$9.75
500 " "	\$18.00
1,000 " "	\$36.00

Jūsų užsakymą išpildysime tuoj pat. Apmokame persiuntimą, siunčiame bet kur USA ir Europą. Iškirkite šį skelbimą, pabraukite norimą kiekį ir, pridėję čekį arba money order, pasiųskite:

GEORGE EISELE,
PHARMACIST
176 WEST ADAMS STREET
CHICAGO 3, ILL.

(Tęsinys iš 4-to pusl.)

do, kuo tada Lietuvai buvo Mykolas Sleževičius. Pilnai galime K. Škirpai pritarti, kad M. Sleževičius išgelbėjo dar neatsistojusią ant savo kojų Lietuvos valstybę. Vieni tada skubėjo į užsienius; kiti ieškojo ramesnio kampelio, kad sunkieji kovos metai praūžtų pro jų galvas; treči ilgėjosi diktatoriaus ir šuns šėkui iėjusio pjauti karaliaus; o tuo kritiškiausiu ir pavojingiausiu Lietuvai laiku Mykolas Sleževičius subūrė ministrų tarybon visus tuos, kas pasitikėjo savo tauta, savo krašto žmonėmis, ir kova už Lietuvos valstybės atstatymą buvo laimėta. Taip, ji buvo klumpėmis, šakėmis ir dalgiais laimėta. Ją laimėjo Lietuvos šiaudinės pastogės žmonės, M. Sleževičiaus ir kitų jo bendradarbių skatinami ir vedami. Laimėjo suburtomis pajėgomis be garsiųjų tautos vadų ir tariamų diktatorių! Tu M. Sleževičiaus bendradarbių tarpe buvo ir vienas pirmųjų Lietuvos savanorių Kazys Škirpa. Jis atvirai ir nuoširdžiai, tegul nepilnai, pavaizduoja tuos pirmuosius sunkius kovos metus ir kartu prisimena tą perversmą, kuris buvo padarytas prieš tuos pirmuosius faktinuosius Lietuvos valstybės kūrėjus.

K. Škirpa, atpasakodamas to nelemto gruodžio 17 d. perversmo apystovas, prisimena ir kai kuriuos tos nakties "didvyrius". Jis čia neganėtinau paryškina, kuo ir kūr tie visi "didvyriai", Lietuvos "gelbėtojai" buvo praeity. Atmetus to "sukilimo" tikruosius "įkvėpėjus", kai kas iš jo faktiškų vykdytojų Lietuvoje gyveno tik vaikystės metais. Vėliau jie, šioki tokį mokslą baigę, tarnavo rusuose vaistinės mokiniais ar kitais. Kitiems jų Lietuva iš viso buvo svetima ir joje atsirado tik todėl, kad čia susidarė užvėja nuo bolševikiškų sukeltų audrų. O visiems kartu jiems Lietuvos šiaudinė pastogė buvo svetima. Retas jų buvo Lietuvoje baigęs mokslus. Carų okupuotos Lietuvos visuomenės gyvenime jų nesimatė. Jaunuoiais būdami mokinių slaptose kuopelėse neveikė ir lietuvių spaudoj nedalyvavo. Tai buvo vyrai savo daugumoj be lietuviškų papročių ir be praeties.

Prisimenu, kai vadizmo laikais pasirodė vienas vienkartinis leidinys. Jame buvo atpasakota kai kurių tų buvusių tos nakties "didvyrių" praetis. Apie vieną tokių, ministro kėdėje sėdintį, buvo pasakyta, kad jis, įsigijęs atitinkamą mokslą, buvo vaistinės mokiniu. Karo metu stoji kariuomenėn. Iš karo fronto buvo komandiruotas baigti karo mokyklą... Tai ir visa. Lietuvoje jau jis atsiranda su atitinkamu karininko laipsniu Lietuvos laisvės kovų fronte ir po to "garsaus" perversmo pasodintas į ministro kėdę.

Tai buvo sukilimas ne prieš ką kitą, bet prieš jiems svetimą Lietuvos šiaudinę pasotgę ir

iš tos pastogės išėjusius visuomenės veikėjus.

Kadangi žymi dalis jų nebuvo įleidusi giliau šaknų į Lietuvos kaimą, be jo tradicijų, tai kaip tokie lengvai galėjo būti paveikiami kasdienybės praeinančių šturpesnių, kartais skaudesnių įvykių. Tokiais, visokių skersvėjų blaškomais, to perversmo tikrieji inspiratoriai pasinaudojo. Apie kai ką iš jų pats K. Škirpa prisimena, kad savo kilme buvo neaiškūs (Koreiva).

Prieš ką "sukilta"

O prieš ką tų smarkių vyrų sukilta? Ugi prieš iš jaunų dienų Lietuvos gyvenimu gyvenusį

(Tęsinys 12 pusl.)

LIETUVIŠKA APDRAUDŲ AGENTŪRA

Visų rūšių apdraudos asmenims ir biznio įstaigoms. • Finansavimas. Draudžiu ir perdraudžiu visose draudimo bendrovėse. JONAS KIRVAITIS, Gen. apdraudų brokeris ir savininkas INTERSTATE INSURANCE AGENCY 5900 So. Ashland Ave., Chicago 36 Ill. Tel.: WA 5-5671—Rez. HE 4-4033 Darbo val.: kasdien 9:30—4:30; be to, pirm. ir ketv. 6:00—9:00 vakarais.

LIETUVIŠKA GĖLIŲ PREKYBA

"PEOPLES FLORIST"

Meniška atliekame visokius gėlių užsakymus:

- ★ VESTUVĖMS
 - ★ VARDINĖMS
 - ★ KRIKŠTYNOMS
 - ★ LAIDOTUVĖMS
- Savininkas R. ir O. HOMKO

1850 West 47th St.

Lafayette 3-1786

GARSINKITES NAUJIENOSE

NOW AT GLASER'S

carry your
concert hall
with you!

STROMBERG-CARLSON

the HI-FI-ET

PORTABLE PHONOGRAPH

\$98⁹⁵

Here is "hi-fi" realism in a compact portable — at a truly modest price.

Stromberg-Carlson — famous for tonal quality — offers you a combination of audio features not usually found in a portable phonograph:

- Extended range amplifier giving up to 7.5 watts output

- Audio frequency response from 50 to 15,000 cycles per second

- 8-inch concert-type permanent magnet speaker

Fully automatic 3-speed record changer. Bass, treble, tone control. Luggage style case in durable two-tone pigskin finish with contrasting trim.

"there is nothing finer than a

STROMBERG-CARLSON."

GLASER'S RADIO & FURNITURE CO.

5115-5123 So. Kedzie Ave.

PRospect 6-1790

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

Maža, bet reikšminga istorija

Vasario 16 d. Gimnazijos būklė

E. Simonaitis, Mažosios Lietuvos Tarybos Pirmininkas, lankydamasis New Yorke padarė vizitą ir SLA centrui, kur buvo plačiau išsikalbėta Europoje pasilikusių lietuvių reikalais ir ypatingai domėtasi Vasario 16 d. Gimnazijos gyvenimu.

— Tai vienintelė pasauly, — sako E. Simonaitis, — lietuviška mokykla, kuri vedama patriotinėje dvasioje. Jeigu pavergtoje Lietuvoje mokyklose ir pasiliko lietuvių dėstomoji kalba, tai tose mokyklose lietuviškumo jau nebeliko. Šią vienintelę lietuvišką mokyklą visuos kraštuose gyveną lietuviai globoja ir joje dirbantiems tai suteikia ne tik materialę, bet ir grynai moralę paramą ir paskatinimą toliau veikti. Teko kalbėti su vokiečių švietimo ministerijos aukštesniais pareigūnais ir jie stebisi lietuvių sugebėjimu organizuoti veikti ir nugalėti net ir sunkiausias klūtis.

Toliau E. Simonaitis kalbėjo apie gimnazijos rūmus ir galutinai išsklaidė neapdairių žmonių paleistus kenksmingus gandelius. Jis tikina, jog namai pirkti gerai, apgalvotai, nepermokėta ir jokių nuostolių pirkimo tranzakcijoje neturėta. Rūmai reprezentatyvūs ir jais dabar naudojasi tautinėm iškilimėm VLIKas ir Lietuvių Bendruomenė. Taip atsitiko ir šių metų vasario 16 d., kai buvo sukviesti aukšti svečiai į Gimnazijos rūmus ir tie rūmai pasirodė tinkami tarp kitko ir šiam reikalui.

Labai gaila, kad vis nesiliauja gandai. Pavyzdžiui, sakoma, jog mokiniai priversti gyventi mediniuose bloguose barakuose. Tai netiesa. Barakuose telpa tik pagelbiniai įrengimai, kaip virtuvė, prausyklos ir pn.

Vasario 16 d. Gimnazija pasidarė populiari ne tik Vokietijoje gyvenančių lietuvių tarpe, bet gaunami laišškai ir iš lietuvių, esančių Belgijoje, Prancūzijoje ir net Anglijoje. Ir šių kraštų lietuviai-tėvai norėtų kad jų vaikai mokytųsi šioje mokykloje.

Bet ypatingai įdomu buvo išgirsti iš E. Simonaičio jautrią istoriją vienos vokiečių, kuri pateko į Vasario 16 d. Gimnaziją.

Per tą negirdėto žiaurumo sunkmetį, kuris apniko vidurinės ir rytų Europos tautas, lietuviai parodė tą nepaprastą dvasios stiprybę, kuri negali nestebinti kultūringojo pasaulio. Štai vokiečiai vakardienos priešai, kuriems visa lietuvių tauta parodė, kaip dabar primta sakyti, griežčiausią rezistenciją, patį kiečiausį pasipriešinimą, bet kai tos tautos žmonės patenka į bendrą su lietuviais nelaimę, kenčia badą, esti tų pačių lietuvių tautos priešų — rusų komunistų persekiojami ir kankinami. Vis tiek ar jie buvo rusų nelaisviai, ar

paprasti pabėgėliai, lietuviai patys maža turėdami, juos šelpia, juos gelbsti nuo bado mirties, jiems parodo taurią širdį, parodo tas aukštas moralės savybes, kurias taip sunku sutikti Europoje, kuri yra brožu-diškų aistrų draskoma.

Jau daugelį kartų skaitėme lietuviškuose laikraščiuose perspaudinius iš vokiškos spaudos vokiečių nelaimingų karo aukų-belaisvių ir paprastųjų pabėgėlių su ašaromis pasakojimus apie lietuvišką geraširdiškumą.

Kas parodė tuos tauriuosius jausmus, ar čia buvo kokie rinktiniai žmonės? Ne. Čia buvo paprasti kaimiečiai, paprasti darbininkai, kurie savo gražiais darbais ir nemano didžiuotis. Jie atliko tuos aukšto humaniškumo darbus, kurie nebus, tvirtai tuo tikėjime, niekad užmiršti. Ir šitie darbai turės reikšmės ir ateityje, kad lietuvių tauta privalės užimti jai tinkamą laisvosios Europos kultūringųjų tautų tarpe sau tinkamą vietą. Šitie didelės lietuviškos dvasios pasireiškimai juk niekad negalės pražūti.

O dabar, šių samprotavimų ir minėtų faktų akivaizdoje leiskite papasakoti vienos mažos mergaitės istoriją, kuri mums atvežė E. Simonaitis.

Atsitiko taip, kad rusams užimant Karaliaučių vokiečių palyginti žymaus valdininko Lipperto šeima nelaimingai pakriko. Tėvas ir motina spėjo pabėgti į vakarus ir išsigelbėti nuo rusų antplūdžio, o jų dukrelė, kuriai tuo metu, matyt, buvo vos dešimts metų, nuo tėvų atsiskyrus pasiliko rusų okupacijoje. Jau mes gerai žinome kas dėjosi Tilžėje, Karaliaučiuje ir kitose rytų Vokietijos vietose, kai ten prasidėjo rusų šeiminkavimas. Pirmas moterims pavojus nuo sužvė-

(Nukelta į 7 psl.)

A big 9½-cu-ft, dependable, all-new General Electric Refrigerator that's got every practical feature you could want. And so compact.

SPACE MAKER REFRIGERATOR
MODEL LB-92K

- Big full-width freezer
- Space Maker door shelves
- 2 big vegetable drawers
- Full-width chiller tray
- Aluminum shelves
- And lots more you should see!

Formerly \$299.95

Now \$239.95

Also available in Model LA-92K with one vegetable drawer and without Space Maker door shelves, at lower cost.

Over 3,500,000 G-E Refrigerators with sealed-in system have been in use for 10 years or longer!

COME IN TODAY

GLASER'S RADIO AND FURNITURE CO.

5115-5123 S. Kedzie Ave. PROspect 6-1790

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

GARSINKITĖS "NAUJIENOSE"

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

Rekordas...

- ★ Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- ★ Nuo 1905 metų ši bendrovė pergyveno karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes ir savo taupytojams išmokėjo kiekvieta sutauptą dolerį
- ★ Aukštus dividendus išmokėjo visada be perstojo
- ★ Partrauksim jūsų pinigus iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.

Nelaukit—Pradėkit Taupyti Šiandien!

Įstaigos valandos: Kasdien nuo 9-tos ryto iki 5 val. po pietų, Ketvirtadieniais nuo 9-tos valandos ryto iki 8 val. vakaro, Trečiadieniais visai neatidaroma.

AND LOAN ASSOCIATION

2202 W. Cermak Rd. • Chicago 8, Ill.
JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres. • Tel. VI rginia 7-7747

(Atkelta iš 9 pusl.)

rėjusių, niekieno nedraudžiamų rusų kareivių, tai prievartos, o greta to visiškas badas ir neapsakoma sauvalė ir netvarka. "Finanzamto" žymesnio valdininko dukrelė, kuri buvo mokoma kelių Europos kalbų, gali sakyti, išlepinta ir lig tol apsupta tėvų globa, iš karto patenka į tokią nelaimę, kad jos menkos jėgos, atrodo, negalėjo išlaikyti. Bet čia kažkas tai mergaitei paduoda išganingą mintį:

— Eik į Lietuvą, ten išsigelbėsi...

Nes jau ateidavo legendos iš Lietuvos, kad ten ir duonos yra ir žmonės turi gerą širdį... Mažoji Lippertaitė taip ir padaro. Ar viena, ar su likimo draugėmis, kaip ubagėlė, kaip išmaldos prašas vaikutis, ji atsiduria Lietuvoje. Ir čia ji suranda tai, ko neteko savo gimtajame mieste. Ji suranda žmones, kurie ją ne tik priglaudžia, maitina, aprenčia, bet ir į vietos mokyklą leidžia mokytis. Jaunutė Lippertaitė auga lietuvių jaunuolių tarpe, mokosi ir bręsta, stiprėdama naujoje dvasioje.

Bet atėjo laikas, kai rusai

pradėjo raginti vokiečių kilmės žmones apleisti Lietuvą. Ir Lippertaitė, jau paaugėjusi, jau nebe kūdikis, o kokios 15-16 metų mergaitė grįžta atgal į Vokietiją. Bet rytų Vokietijoje ji savo tėvų neranda. Ji jaučia, kad tėvai greičiausiai yra vakarų Vokietijoje. Ir viskas, sakytume laimingai pasibaigia, ji Vak. Vokietijoje per geras vokiškas organizacijas suranda savo tėvus. Tik čia atsiranda nauja ir, pasakysime, keista problema:

— Į kokią mokyklą Lippertaitė turi eiti?

Visa bėda, kad iš tų kelių kalbų, kurias ji kūdikiu būdama mokėjo, šiandien tik vieną lietuvių kalbą gražiai moka. Visas kitas jau primiršus...

— Ar nėra čia lietuviškos mokyklos? — teiraujasi mergaitė pas savo tėvą.

Tėvas kitos išeities nesuranda, kaip tik kreiptis į lietuvių gimnaziją ir prašyti, kad jo dukrą priimtų mokytis. Tuo lengviau jam tai buvo nuspręsti, kad ir vokiečių švietimo ministerijos pareigūnai apie lietuvių gimnaziją davė pačias geriausias rekomendacijas. Jie nurodė, kad ten veikia darbštūs, tvarkingi ir mokymo rei-

kaluose nusimaną žmonės.

Štai kodėl Vasario 16 dienos Lietuvių Gimnazijoje 200 mokinių lietuvių tarpe šiandien yra vienintelė ne lietuvių. Ir lietuviai pedagogai, bei atitinkami komitetai šį sprendimą padarę, šiandien nesigaili. Lippertaitė gera mokinė, visų mylima, ji gražiai šoka lietuviškus tautinius šokius ir dainuoja lietuviškas dainas. To viso ji išmoko dar Lietuvoje būdama.

Tik anie komitetai, kurie padarė sprendimą ir išimties keliu priglaudė savo tarpe svetimos tautos mergaitę, dar neturi pirmumo šiame tauriame, nors ir nedideliame reikale, nes tas pirmumas jau priklausė anieks nežinomiems paprastiems lietuviams, kurie tūkstančius svetimų žmonių išgelbėjo, patys maža ką beturėdami, pasidalino paskutiniu kąsniu ir šiuo atveju lygiai taip

pat buvo kilnios širdies, kaip ir kitais, tūkstančiais priskaitomų, atsitikimų.

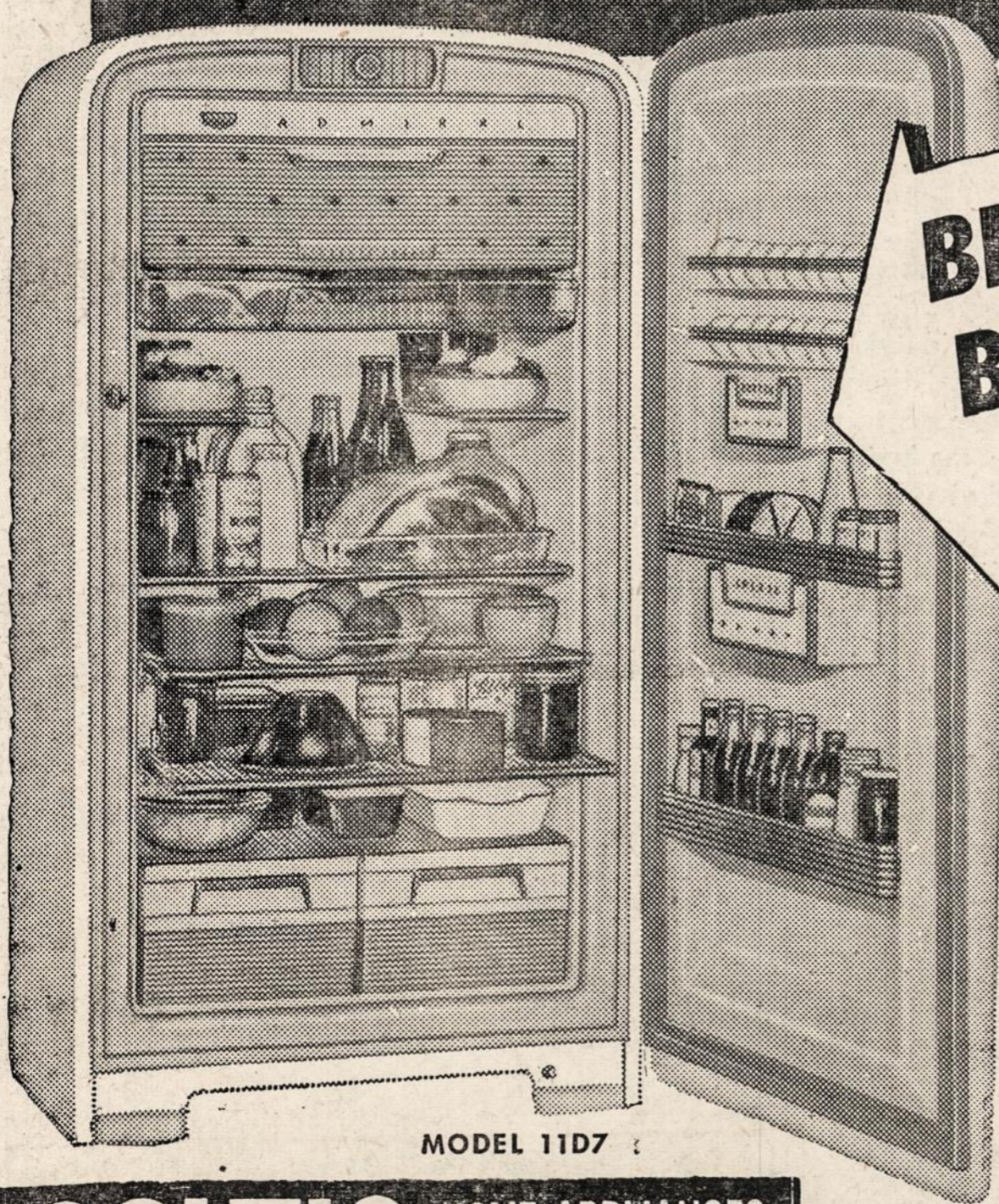
Čia nėra jokio noro mažą palyginti mūsų sunkios būklės pavyzdį padidinti ir padailinti. Pakaks to, ką turime. Tik ar neateina tokių minčių į galvą:

— Ar tie patys vokiečiai, kurie senu papratimu vis dar iš aukšto mėgdavo į lietuvius žiūrėti, ar kartais, akivaizdoje tūkstančių panašių pavyzdžių, neužmirš tos pasenusios pažiūros? Ar nepajūs, kad lietuviai tiek išaugę, kad liko ne tik garbingais kiekvienai tautai kaimynais, bet tokiais žmonėmis, iš kurių retkarčiais verta šio to ir pasimokyti...

O mūsų politikieriams, tokie pavyzdėliai ar kartais neįkvėptų idėjų, kaip mums dera elgtis ir su nutautėjusiais, ar klaidėdėčiais, ar vilniečiais vis tiek... — Petr. Tarvydas

Moving **Moving**
PERKRAUSTYMAS IŠ ARTI IR TOLI
ILGŲ METŲ PATYRIMAS — PIGUS SAŽINGAS PATARNAVIMAS.
NAUJI DIDELI SUNKVEŽIMIAI — PATOBULINTI PERKRAUSTYMU
IRANKIAI, KAIP PATYS SUNKVEŽIMIAI, TAIP IR JŪSŲ PER-
KRAUSTOMI BALDAI YRA APDRAUSTI — INŠIURINTI.
J. NAUJOKAITIS 2022 WEST 69th STREET, CHICAGO
29, ILLINOIS. Tel.: WA1brook 5-9209

Big means **BIG** in this new
Admiral!

MODEL 11D7

BIG 11.7 Cu. Ft. Capacity!
BIG Value at only
\$361⁵⁵

AND YOU GET ALL THESE DELUXE FEATURES AT NO EXTRA COST!

- Full-length cold, full-width freezer and handy freezer drawer.
- Convenient adjustable and roll-out shelves.
- Extra-deep easy-to-clean aluminum crispers.
- Removable door shelves, Butter Keeper and Cheese Keeper.
- All-weather temperature control.
- Famous "Glacier Blue" Porcelain Enamel interior.

COME IN AND SEE THIS ADMIRAL!

2647 W. 51st Street Tel. HEmlock 4-7095
OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

SOLTIS HOME APPLIANCES
AND FURNITURE

MŪSU MOKYKLA

ILLINOJAUS LIETUVIŲ MOKYTOJŲ SAJUNGOS PEDAGOGINIS SKYRIUS
Redaguoja Klevas Girvilas, 5208 So. Morgan St., tel. Boulevard 8-8611.

Nr. 46

CHICAGO, ILLINOIS

1954.5.29

Kas bus, kad knygų neskaitysime

Kas yra knyga?

Iprasta kultūrine prasme knyga imant, tai yra daiktas, į kurį sudėtas kūrinys, tik reto talentingo žmogaus tesukuriamas. Knyga teikia kūrybines idėjas, knyga yra žmonių kultūros kėlimo priemonė. Labai lengva skirti skaitantį žmogų nuo neskaityto, skaitytoją gerų knygų — nuo rankiojančio šlamštą.

Šiais keleriais metais svietimuose kraštuose esanti mūsų visuomenė, imant spaudos žmones — rašytojai, leidėjai, organizatoriai ir platintojai — yra atlikę labai sėkmingą darbą: yra daug parašoma, daug išleidžiama, daug išplatinama. Yra knygų, kaip LIETUVIŲ TAUTOS KELIAS, kurios išperkamos per labai trumpą laiką. Yra knygų, kaip TAUTINIS AUKLĖJIMAS ŠEIMOJE, kurios specialiai šiam gyvybinės kovos metui yra parašytos.

Knyga turi priešų, ir tie priešai yra mechaniškieji išradimai, — seniau buvo radijas, o dabar ir televizija. Amerikoje televizija yra labiausiai paplitusi, ir Amerikos mokyklos nusiskundžia, kad televizija yra pirmoji priežastis mokinių nepažangumo. Lengvą pramoginį pasiskaitymą televizija gali pavaduoti, bet intelektualinį pažinimą, mokslo žinių išgijimą tik iš knygos tegalima paimti. Vadinas, knygos reikšmė nėra sumažėjusi, ir anie knygos priešai yra tik tvarkos atžvilgiu, ne dalyko esmėje. Knyga buvo ir tebėra šviesos ir mokslo nešėja, efektingiausia kultūrinimosi priemonė.

Jaunimo skaitymas

Kalbant apie auklėjamąjį skaitymą, apie jaunimo knygų skaitymą, knygos paskirtis darosi labai nepaprasta, nes iškyla reikalas tinkamos atrankos ir mokomo perteikimo. Pakrikus skaitymas visada buvo jaunuoliui žalingas, o šiais laikais jis nuveda ir į nusikaltėlišką mąstyseną. Pagautas ir nuteistas mirti armijos dezertyras yra pasakęs: "Sušaudytas bus ne dezertyras, o 12-metis vagilius, "kamikų" skaitytojas". Ir žuvo jaunas vyras todėl, kad jaunatvėje neturėjo tinkamos priežiūros, nebuvo padedama jam susivokti, kas tinka skaityti, kaip dera elgtis. Kiek motinų dabar nežino, ką jų vaikai skaito, ką jie veikia su savo draugais. Jos save ramina pavojingu tikėjimu, jog vaikas geras, juo reikia pasitikėti. Tuo tarpu lietuvės motinos tikėjimą tvirtina tokie geri darbai: kol šeimoje tebėra nuoširdi lietuviškė, vaikams nėra pavojaus; iki jaunuolis žino esąs lietuvis, jis bus doras ir

kilnus. *Lietuviškė yra garbingo gyvenimo laidas.* Neleiskime vaikams nutausti, tai išgelbėsime juos nuo šių laikų ir šio pasaulio nelaimių.

Skaitymo organizavimas

Lietuviškės komisijos 1954 m. balandžio 24 dienos memorandumė skaitome:

"Lietuviškės Komisija prie LOKo, pradėjusi veikti 1954.3.27, priėjo prie išvadų, kad lietuviškai palaikyti pirmiausia reikalinga daugiau konkrečių priemonių, kurių pačios svarbiausios yra šios:

1. Ilustruotas elementorius, pritaikytas skaitymo mokymo pradžiai. (Panašus į V. Nemunėlio "Mažąją Abėcėlę").

2. Ilustruotas pradinis katekizmas.

3. Lituaništinės fonografo (patefono) plokštelės, kuriose būtų įrekorduoti lietuvių tautosakos, poezijos bei prozos dalykai.

4. Dainorėlis su žaidimais vaikų darželio ir mokykliniam jaunimui. (Galėtų būti du leidiniai).

5. Skaitiniai — pedagoginės beletristikos rinkinys jaunimui".

Šis memorandumas rodo, jog mūsų visuomenė dar nėra apsirūpinusi pačiomis būtiniausiomis priemonėmis, kurios mūsų priauglį paruoštų į natūralų kultūrinį kelią — skaitymą. Toje srityje spragu būta ir anksčiau, nes skaitymo atžvilgiu mes negalėtume stoti į geriausiai ir daugiausiai skaitančių tautų tarpą. Kaip yra aukščiau sakyta, mes dabar parašome ir išleidžiame gausiai, bet mums trūksta nedidelių, bet labai reikalingų ir gyvybiškai būtinų dalykelių, kuriuos nurodo Komisija prie Loko. Mūsų visuomenė turėtų staiga sukrusti ir tas priemonės išgyti, o paskui mūsų organizacijos savo veiklos programon turėtų įsidėti vieną nuolatos vykdytiną uždavinį: rasti priemonių padidinti ir pagerinti savo narių skaitymą. Tuo tarpu skaitymas tėra sporadiškas, o tenka manyti, toks sporadiškumas atsiliepia jaunijoje kartoje: kaip galima reikalauti iš jaunimo, jei vyresnioji karta skaitymo srityje yra atsilikusi?

Skaitykime daug ir skaitykime geras knygas, pakelkime savo kultūrinį lygį.

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, MAY 29, 1954

Metinis Mokytojų S-gos susirinkimas

Reta organizacija gali padaryti metinį savo narių susirinkimą, kuris priimtų apyskaitą tokios veiklos, kokią yra atlikusi Mokytojų Sąjunga per praėjusius metus. Jei bent didžiūma mūsų visuomenės organizacijų panašiai dirbtų, mes kultūros srityje galėtume sparčiai išeiti į pirmaujančių tautų gretas. Pažymėtina, jog šios sąjungos veikla reiškiasi ne savybiniuose savo narių gerovės puoselėjimuose, o per dēm plačiuosiuose lietuvių visuomenės reikaluose.

Per maža tėra laiko šiame MŪSU MOKYKLOS numeryje panaudoti visą tą medžiagą, kuri buvo patiekta susirinkimui; tai yra didelis darbas ir jam reikėtų nemažai laikraščio vietos. Gal tatai bus galima padaryti ateinančiame numeryje. Kad būtų šioks toks skaitytojams vaizdas iš įvykusio susirinkimo, paduosime bent pačias didžiasias padarytos apyskaitos temas.

1) Juridinis organizacinis darbas įgyti teisę nemokėti mokesčių.

2) Radijo valandėlių išlaikymas.

3) Jaunimo (buvusio vaikų) Teatro išlaikymas.

4) Vasario 16 Ginnazijos Rūmų pirkimo rėmimas.

5) Vaikų laikraščių platinimo darbas.

6) Savos pedagoginės spaudos išlaikymas.

7) Spaudos sukakties minėjimas.

8) Kersteno Rezoliucijai medžiagos rinkimas.

9) Lituaništinio švietimo palaikymas.

10) Derinimas veiklos su kitomis organizacijomis.

Iš visų šių sričių buvo duota apyskaita, ir sąjungos nariai jautėsi esą dalyviai tikrai didelio ir reikšmingo kultūrinio ir visuomeninio darbo.

Susirinkime dalyvavo svečias iš Italijos, kun. J. Zeliauskas, saleziečių lietuvių ginnazijos direktorius, ir painformavo susirinkimą apie antrąją lietuvių ginnaziją Europoje, Italijoje. Darbas buvęs pradėtas su 7 mokiniais, dabar jau turima 42. Mokiniai atvyksta iš Vokietijos, iš Anglijos ir net iš Amerikos. Tai yra vaikai tų šeimų, kurios nori tvirtesnio katalikiško auklėjimo. Saleziečių ginnazijos, kaip ir Vasario 16, materialinė būklė nėra lengva.

SUTVARKYKITE LAIKU SAVO AUTOMOBILĮ STASYS DAPKUS

3255 SO. UNION AVENUE

TEL. CALUMET 5-1127

Prietyrės mechanikas, turjis moderniausius įrankius, gerai ir nebrangiai pataiso karoseriją ir nudažo, taip pat sureguliuoja

motorą, kad taupiau naudotų benzina ir alyvą. Dirbtuvė yra 3231 So. Lowe Ave., įvažiuoti reikia iš alėjos. Kas negali atvažiuoti į dirbtuvę, skambinkite telefonu susitarimui.

KALBOS DALYKAI

REDAGUOJA
DR. P. JONIKAS

Žemaitijos kaimiečių žodžiai

(Tešinsys iš 1954. V. 1 "Literatūros".)

cviklas, tamsiai raudonas; Kai dažiau, buvo raudonas; be-džiūdamas pasikeitė į *cviklę*.

cviklinis cvikliniai, cviklo spalvos: *Cvikliniai* burokai skanesni už raudonuosius.

čiopla, žiopla, patišęs asmuo: Daug nesitiki iš *čioplos*.

čirškynė, čirškianti birbynė: Sustabdykit tą *čirškynę*.

čiūčela, iškamša, baidyklė žvirbliams baidyti: Pastatyk *čiūčelą*, žvirbliai kanapes puola.

čiūpelė, nevikrus asmuo, kas daug čiupinėjasi: Na, *čiūpelė*, jau baik čiupnėtis.

čiūplūs, čiupli, dailaus nauaugimo ir elgesio: Jis *čiūplūs*, kaip ir jo tėvas; *čiupli* mergina, iš augmens ir kalbos.

čiuplumas, dailumas nuaugime ir elgesy, mandagumas: Ji savo *čiuplumu* visiems patinka.

čiupryną, galvos plaukai: Apkirpk man *čiupryną*.

danginimas, pervežimas, perkraustymas mantos į kitą vietą: Kunigėlio *danginimas* dešimties vežimų pareikalavo.

danginti, pervežti, perkraustyti mantą į kitą vietą: Išvažiavo kaimyno *danginti*; nėra ko *danginti*, tiek ir ant pečių išsineši.

dangintis, persikelti su manta į kitą vietą: Pavasariop reikės *dangintis*.

daugālis, daug galios turįs: Neskriausk kumečio, *daugālis* pone.

dedanti, galinti dėti kiaušinius: *Dedanti* višta.

dedėklė, daug kiaušinių dėdanti višta.

dėdinti, prižiūrėti, kad dėtų lizde.

dievādirbis, kas dirba dievukus, šventųjų statulėles: Šventą Joną pas *dievādirbį* užsakaiu.

dievādirbystė, toks amatas: Jaunystėje buvau stalius, dabar *dievādirbyste* verčiuos.

dievamūka, kryželis vaizduojas nukryžiuotą Jėzų: Pakabinink *dievamūką*, kad velnias nelandžiotų.

derėtis, reikalauti nuolaidų: Kai kur dėl kiekvieno cento reikia *derėtis*.

diksniāvimas, siuvimas tiesia siūle: Tavo *diksniāvimas* gražus.

diksniūoti, diksniūoja, siūti tiesia siūle: Mašina daug sparčiau *diksniūoja* negu rankos.

diksnis, siūlo ilgis tarp dviejų dūrių: Mažas *diksnis* geriau laiko negu didelis.

ditkā, trijų kapeikų varinis pinigais: Nupirk adatų už *ditkā*.

dýžimas, plakimas, dyrimas rykštėmis: *Dýžimas* turėtų būt uždraustas.

dýžti, plakti, dirti: Rengėsi *dýžti*, bet *dýžiamasis* pabėgo.

dýžtuvas, dyžimo įnagis, beržinė rykštė: Kur *dýžtuvas*? Parodysiu tau, kaip prieš tėvą

burnoti.

donė, duoklė: Dar *donė* bažnyčiai nemokėta.

drānga, drāngos (vs. km.), gardžių ar kopėčių šalinė: *Drānga* perlūžo, reikia naujos.

drobīnos, kopėčios; gařdys: Atnešk *drobynās*, lipsim stogo taisyti.

drežėti, drežėjo, duoti ką nenoromis, be geros valios: Lengvā pažadėti, bet sunkiau *drežėti*; kai jam reikėjo, aš vežimą šieno daviau, o kada man prireikė, jis tik šiaudų glėbį *drežėjo*.

drīmsas, didelis sudribėlis, nerangus: Išaugo į *drīmsą*, bet duonos neužsidirba.

duginė, vežimo dugnas: Idėk storąją *duginę*, akmenų važiuosim.

duondavīs, kas duoda kitiems duoną, išlaikymą: Jis mūsų *duondavīs*, klausykim jo.

duonėda, duonėdos (km.), nedarbingas, negalįs užsidirbti duonos: Man sunku penkius *duonėdas* išlaikyti.

dūonkepālis, duonos kepalas: Pagaילו jū, ir visą *dūonkepālij* daviau.

dūonminkis, lovys duonai rauginti ir minkyti: Išgrandyk *dūonminkij*.

dūonrūgis, duonos raugas, rūgimo bacilas: *Dūonrūgis* išgedo. Kai *dūonrūgis* (kiti taria: *dūonraugis*) išgenda, reikia eiti pas kaimyną naujo. Taip pat *dūonrūgio* reikia, kai naują duonminkį pradeda.

dūmplekės, iškeliamos vežimo šalinės tam tikriems darbams: Nuimk gardis ir uždėk *dūmplekes*, važiuosim žvyro.

dviaūsis, dviem ausim, rankenom indas: *Dviaūsis* užbonas; *dviausė* skardinė.

dvidūgnis, dviejų dugnų indas: Kōdis *dvidūgnis*.

dvylėkis, trigrašis, pusantrios kapeikos varinis pinigais: *Dvylėkio* nevertas; ir aš su savo *dvylėkiu* prisidedu.

dviraņkis, dviem rankenom (daiktas, įrankis): *Dvirankis* kretilas, *dvirankis* skaptas.

dvitraukis, dviejų traukimų: *Dvitraukis* piūklas; *dvitraukis* oblius.

dviveidis, dviveidė, kas santykiuose su kitais dvejopai elgiasi, veidmainis: Akyse *dviveidis* tave girs, o už akių — spirs; *dviveidė* man ne bičiulė.

dviveidžiāuti, dviveidiškai pasireikšti: Nežinosi, kada *dviveidis* nuoširdžiai šneka, kada *dviveidžiauja*.

drebėzgai, smulkūs, beformiai mėsos gabalai: Sukimšim

šiuos *drebėzgius* į dešras.

drebėzgaliai, labai įvairūs, maži *drebėzgu* galai: Nė nebežinau ką su tais *drebėzgaliais* daryti.

drėbezgos, beformiai su-

trinti, sudraskyti dalykai: Aš tave į *drebezgas* sutrinsiu; įvairūs drabužių skūtai: Iš tų *drėbezgu* nė lopo nebus.

J. Šmotelis

(B. d.)

Vestuvėse, krikštynose, pobūviuose ir namuose tinkamiausia vartoti yra
LIETUVIŠKI SALDAINIAI
KAUNAS, VILNIUS, PALANGA VARDAIS ŠOKOLADINIAI, VAISINIAI, ŠALTMETINIAI, KARVUTĖ IR KITOKIOS RŪŠYS.
Reikalaukite visose lietuviškose maisto krautuvėse ar tiesiai iš gamyklos.
Rašykite:
MR. STASYS PETRAUSKAS, 836 W. 33rd Place, Chicago 8, Illinois.

SPECIAL PURCHASE!

We have just made an exceptionally fortunate purchase—direct from The Hoover Company—of factory-reconstructed Hoover Cleaners.

These cleaners look like new... run like new... clean like new. And they carry the same full-year guarantee that brand new Hoovers do! Yet they're going—going—going... at

only a fraction of their original price.

We couldn't get many—not nearly enough—so they'll have to be sold on a strictly first-come-first-served basis. They'll go fast, so if you want one... act NOW! It's the buy of a lifetime.

Traficante Bros.

2301 WEST TAYLOR STREET

TAYLOR 9-9100

739 SO. CALIFORNIA AVE.

SACRAMENTO 2-0301

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

SAUGESNĖS vietos taupymui niekur nerasite. Kiekviena sąskaita apdrausta iki \$10,000. Penkiasdešimt penki metai patyrimo ir draugiško pataravimo.

Štabas kalba lietuviškai

DISTRICT SAVINGS
and LOAN ASSOCIATION

3430 South Halsted Street

9 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, MAY 29, 1954

Nepilstyk savo kraujo į svetimas statines

Žmogus ne ančiukas — jismi, bet ir jau stiprius raumenis socialus bendruomeninis tvaryns. Nuo pat pirmo atodūso iki paskutinio širdies tvinksnio jis reikalingas aplinkinių žmonių bendradarbiavimo. Nuo šio tarpusavio santykiavimo sklandumo ir pareina žmogaus pragyventų dienų šviesumas.

Ir darbininkė su patinu bei galestingoji sesuo su kareiviu gali garbingai bendradarbiauti

Bet kurios gajos bendruomenės narių tarpe yra tikslus pareigų pasiskirstymas ir vienas kito rėmimas. Jei tai bus bičių šeimyna — tai vienas kitą remdami puikiausiai sugyvena ir geras dienas turi darbininkė, motinė, jaunutės bitelės ir patinai. Skruzdžių šeimoj vėl mes matome puikiausią pasiskirstymą pareigomis.

Skruzdėlynas turi galestingą seseris, kontroliuojančias lizdo temperatūrą, besirūpinančias apsauga nuo ligų bei palaikančias švarą lizde. Jos moudo ir mankština skruzdėliukus, rūpinasi skruzdėlių kiaušiniams ir bendrai sava bendruomenei pasitarnauja maždaug taip, kaip mūsiškės galestingosios sesers mums. Miela joms taip šauniai dirbti, kai skruzdės-kareiviai-gynėjai lizdą saugo. Na ir visų kitų, jau bičių šeimoj minėtų, pareigūnių tarpe darbas pinas, kaip vainikas, visų bendruomenę sudarančių narių labui.

Svetimiesiems tarnaują nariai yra savos bendruomenės duobkasiai

Taigi, kaip matom, gaji bendruomenė, ar tai ji būtų skruzdžių ar bičių ar kūrė kita, ji gyvuoja tik tarpusavio jos narių didžiausiu susiklausymu, darbo pasiskirstymu ir vienas kito rėmimu. Darbininkė padeda motinai, motina lizdui, lizdas kareiviui, o pastarasis savo keliu darbininkei ir taip ratas sklandžiai sukasi aplink, visiems bendruomenės nariams vienas kitą pagarboj laikant.

Pamėgintų čia tik vienas minėto rato narys tam rate tvarkingą cirkuliaciją sutrukdyt — iš savųjų gautą paslaugą ne savam perleist — bitė, pavyzdžiui, imtų skruzdėlyną lankyti ir skruzdės bičių bendruomenės medum šert, tai tuoj prasidėtų bičių bendruomenės galas. Dėl vienos bitės avilys dar neišmirtų, bet blogis užkrečia kitus ir taip jis plinta. Dageiui bičių savąsias bendradarbes pamiršus ir skruzdžių penėt išėjus, bičių šeimynai dienos suskaičytos būtų.

O kaip žmogus, tas bendruomeniškausias visų tvarynių tvaryns, savo bendruomenę palaiko?

Žmonės bene labiausiai reikalingi vienas kito paramos ne tik pirmus žingsnius pradėda-

turėdami bei, lazda pasirašę, čiuojant, gyvenimo pakalnėn žengdami.

Žmogaus nuostabus kūnas iš milijardų mikroskopiškų gyvų tvarinėlių-lastelių sudėtas. Jos ne visos vienodos. Skirtinga jų forma ir sudėtis įgalina jas, skirtingus lastelių sambūrius sudarius, skirtingus darbus kūno labui atlikti ir tuo pačiu vienalyti, sklandžiai veikiantį ir gyvenimo audras atlaikantį žmogaus kūną sudaryti.

Ir kaip harmoningai tie mūsų kūne lastelių sambūriai vie-

nas su kitu santykiauja! Ir tai mums net nežinant ir nejučiant visada sklandžiai viskas vyksta! Ausų lastelės išgirsta, akinės tokios pamato, kojose esamos padeda kūnui prislinkti; rankas sudarą tie gyvi tvarinėliai mums padeda maistą paimti. Burnoj ir kramtymo, rijimo bei virškinimo dalyse esamos lastelės įgalina maistą mūsų kraujan patekti. O ten vėl eilių eilės geradarių, gerai susiklausančių lastelių, nelyginant Illinois Lietuvių Prekybos Rūmų narių, mūsų organizmui vertingas medžiagas gyvais keliais kekeliais išnešioja po visus mūsų kūno kampus.

Ir taip įvairume vieningas, gyvų lastelių susibūrimas ir darbas sudarą sveiką mūsų kūną. Visos jos vienam celių

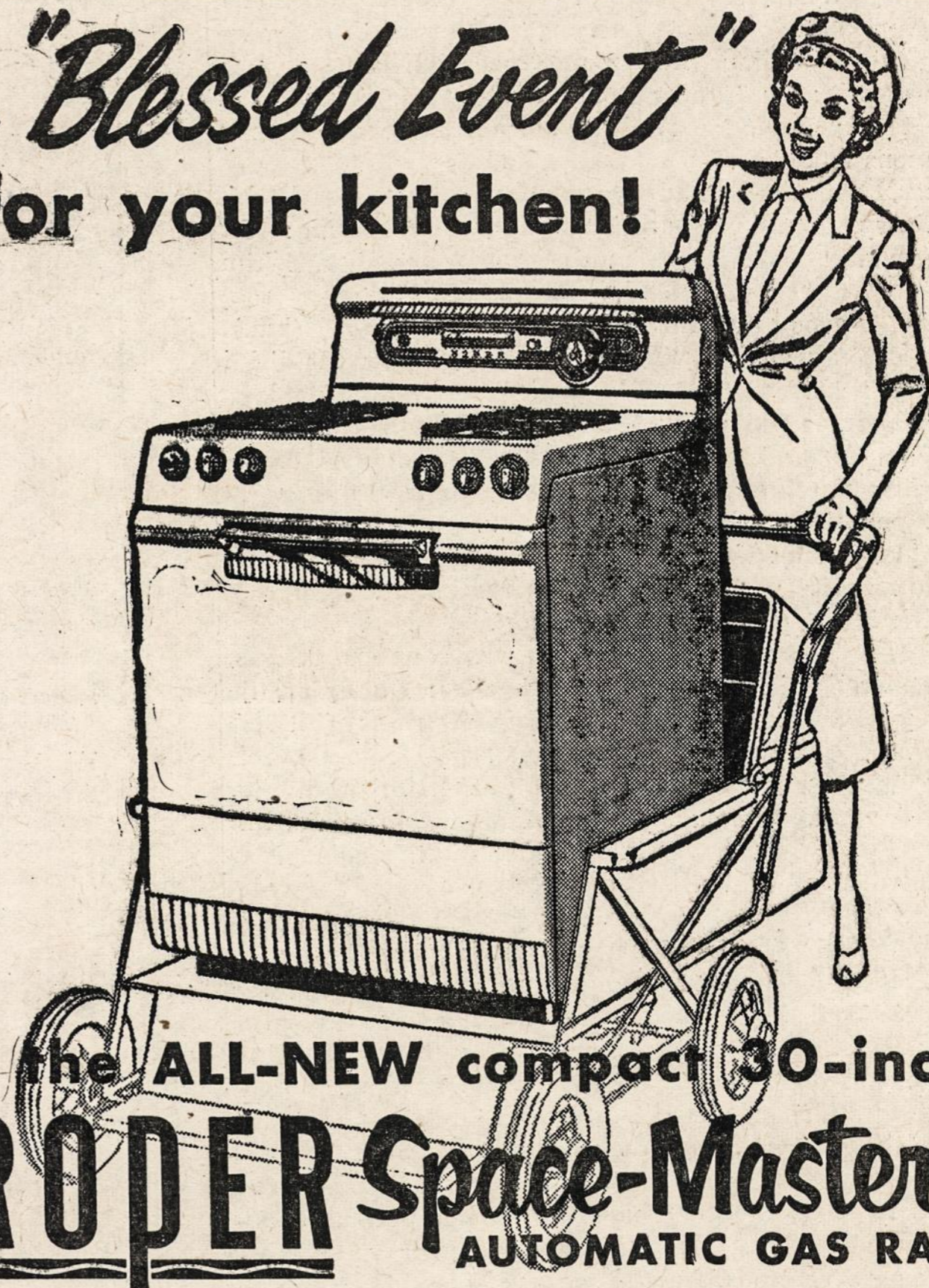
rinkiniui smegenyse paklusta. O centras visas jas lygiai, vienodai globoja ir, jų veikimą derindams, sklandų visų lastelių darbą užtikrina. Tai taip viskas sklandžiai žmogaus viduje dedas, kol koks niekadėjas, kaip ana išsigimusi savam avilyje skruzdžių šerėja bitė, tvarkingą žmogų lastelių bendruomenės veiklą sutrikdo.

Vienas kitam rankas padavę, sau gražų gyvenimą laidosim

Ne kitoniškas yra ir mūsų žmonių tarpusavio gyvenimas — darbininkai, amatininkai, prekybininkai bei laisvų profesijų žmonės, nelyginant virš minėtos gyvojos lastelės, vieningan vienetan susibūrę, puil-

(Tęsinys 11 psl.)

a "Blessed Event" for your kitchen!

the ALL-NEW compact 30-inch ROPER Space-Master AUTOMATIC GAS RANGE

The new 30-inch ROPER "Space-Master" Gas Range offers large cooking capacity in a small space. You'll admire the compactness, the completeness and the trimness of this newest addition to the Roper line of gas ranges. Stop in and see the "Space-Master" as well as all of the other fine Ropers on display.

Measures only 30 x 25 3/4 inches, yet it's big and roomy

"Insta-Set" panel with "Insta-Matic" clock for completely automatic oven cooking in your kitchen

Big capacity "Therma-Dome" broiler and "Bake-Master" oven: 24 x 15 1/2 x 17 3/8 inches

"Spectro-Matic" burner control with rainbow-hue handles that tell the exact degree of top-burner flame

GLASER'S RADIO AND FURNITURE COMPANY

5115-5123 S. Kedzie Ave. PRespect 6-1790

Open Monday and Thursday Evenings.

Dirbtini Dantys

Laisvi ar nepritaikyti?
DANTŲ PLOKŠTELĖS
pataisomos ir stipriai įstatomos.
Sužaloti dantys pataisomi,
o nuotrupos išlyginamos
— 1 valandos darbas —

State Dental
Plate Laboratory

1635 W. 47th St. YArds 7-4499
639 1/2 W. 63rd St. WE 6-2608
944 W. 63rd. WAlbrook 5-2558

Dirbtini Dantys

Laisvi ar nepritaikyti?

— 1 valandos darbas —

Cleveland Dental
Plate Laboratory

2326 So. Cicero Ave. OL 2-7263
456 W. North Ave. MI 2-6221
404 E. 47th Street. AT 5-6880
160 Milwaukee Ave. HU 9-3242

Dirbtini Dantys

Laisvi ar nepritaikyti?
DANTŲ PLOKŠTELĖS
pataisomos ir stipriai įstatomos.
Sužaloti dantys pataisomi,
o nuotrupos išlyginamos.
— valandos darbas —

A-1 Dental
Plate Laboratory

22 W. Madison, Room 223,
DE 2-6804
1587 W. Ogden Ave. MO 6-3733
1425 Wilson Ave. LO 1-9280
2003 W. Lawrence SU 4-8708

(Tęsins iš 10-to psl.)

kią lietuvių bendruomenę sudaro. Taip kaip mūsų ausų, akių ir kitų visų kūno dalių lastelės, viena už visas ir visos už vieną eidamos, įgalina kūną sveiku metų metus išlikti, taip ir visų lietuvių vienas kito palaikymas, šimtaprocentinis vienas antro rėmimas, mums visiems, kartu ir kiekvienam paskirai, gražų, ilgą ir laimingą gyvenimą užtikrina.

Maži susiburę milžiną nugali

Bitės elgiasi bitiškai — darbu ir maistu dalinasi tvarkingai, viena kitai padeda pavyzdinčiai. Nekitaip daro ir mūsų kūno lastelės — pasipašinus pašinę, iš visų kūno kampų renkasi kariai-savanoriai — kraujo gyvosios lastelės. Jos bėga lekia ir susirinkusios aplink milijoniniai didesni priešai, pradeda su juo grumtynes. Kovos vieta parausta, patins ta, peršti — „pašinę varo“, žmonės kalba. Pagaliau pašinas — ar tai bus medžio nešvarus gabalėlis ar kuri kita kūnui svetimmedžiaga, nuo sveiktų kūno dalių atrubežiuojamas ir su pūliais — žuvusių lastelių lavonais prašalinamas lauk.

Taigi, mūsų kūno lastelių bendradarbiavimas yra toks tamprus, kad dalis jų net žūsta idant kitos lastelės gyventų — žmogaus kūnas sveikas išliktų.

Ar kiti geresni?

O mes, lietuviai, ar kitaip turime elgtis norėdami patys sveiki išlikti ir sveiką lietuvių bendruomenę išlaikyti? Bitė neina pas skruzdę pasiskolinti čiulptuvo, tai kodėl mes rašomąją plunksną ne pas Karvelį ar Budriką bei kitą kurį saviškį perkam? Kodėl mes savo dolerį poilsiui ne į Mutual Federal ar St. Anthony Savings & Loan Ass'n bei kitas lietuvių kasas dedam, bet šv. Patriko ainių duris varstom. Airiai elgiasi panašiai kaip bitės ar skruzdės — jie vienas kitą palaiko, jie mūsų pagelbos nereikalauja. Tai ko tu, lietuvi, prieš savo prigimtį eini? Tu palaikydamas svetimuosius skriaudi savuosius ir paties savo gyvenimo siūlą kerpi.

Bitė su buivolų žmogų moko

Bitės taip nedaro — svetimiams anos nesilanksto. Mūsų kūno lastelių junginiai irgi taip nesielgia. Jei kuris geros bendruomenės narys miršta, tai jis

žino už ką — ne smuklėj vienas kitą nuduria, bet brolių žudomą, gindami, galvas padeda. Taip ne tik bičių, bet ir visų kitų gajų bendruomenių normalūs nariai elgias. Juk dažnam mūsų teko matyti, jei ne miške tai bent paveiksle, buivolus ratu sustojusius rato viduje besirandančius savo vaikus nuo vilkų ginant. Ir taip kiekvienos padermės nariai vienas kitam jiems įmanomais būdais padeda.

Saviškiui kraujo davęs pats čirvu parausi

O kaip mes žmonės patys su savaisiais elgiames? Kaip ilgai mes save ir savo vaikus svetimiesiems kandžioti leisim?! Kada mes liausimės svetimųjų aruodus pildę patys už pusvergius parsiduodami!

Kas buvo — pražuvo. Šiandien mes norim sau žmonėmis būti. Mes ryžtamės patys tvirtais užaugti ir pajėgią gerume lietuvišką visuomenę turėti. Mes nuo šio momento bite, skruzdė bei savo kūno lastelė paseksimė — rėmdami ir skatindami lietuvišką verslą mes tik saviškių duris varstysime. Tampresnius ekonominius ryšius savųjų tarpe palaikydami, ar tai džiaugsme, ar reikale, ar bėdoje bei varge — visada pas saviškį kreipsimės. Mes skatinsime vienas kitą daugiau savarankiškų verslų bei profesijų griebtis. O kai taip elgdamiesi, mes savo prekybininkams vien tik per vienus metus du šimtus milijonų dolerių į rankas įduosim — atseit tiek lašų kraujo jiems įpilsim — daugiau jau nebebus mūsų prekybininkai bei biznierių pablyškė. Stipresni būdami jie sugebės mūsų paskutinio žodžio prekėm — suknelėm, paltais, batais, baldais ir visokiom visokiausiom namų reikmenim aprūpinti.

Tik paliove nerti sau virvę ant kaklo svetimųjų duris bevarstant, mes savą dainą dainuosim, radijo vaizdoj saviškius reklamuosim, ir normalų, visiems besišypsant, saulėtą gyvenimą turėsime. Juk tada, savo kraujo į švėtimas statines nepilstydami, mes patys kaip čirvai sveiki būsim.

NELAUKITE — RYTOJ GALI BUTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi išitikus neturėsite jokių nemalonumų.

“Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters”

O'MALLEY & McKAY, Inc

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas CEntral 6-5208

Generalai Agentai šių kompanijų:
COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO

10-DAY FREE HOME TRIAL!

Enjoy Comfort Cooling
TONIGHT!

Westinghouse

Model 16MA4 *Mobilairé*

Sleep cool on warm nights, keep cool on hot days with Westinghouse Mobilairé! All-purpose, comfort-cooling fan changes air in 4 or 5 rooms every minute. Portable, no installation. Try it tonight.

Only \$84.95

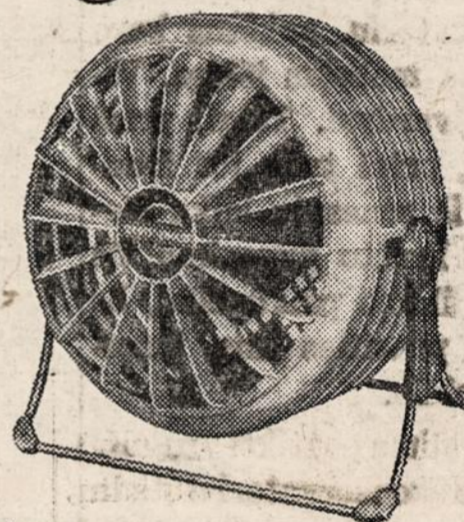
GOOL A WHOLE ROOM
with Powerful

Westinghouse

Riviera
15

Beams cool air even
to distant corners!

New, powerful motor and Air-Jet Vanes put an end to summer heat miseries—actually cool a whole room! Use it anywhere to get rid of hot, inside air or to pull in cool, fresh outdoor air.

\$39.00

YOU CAN BE SURE... IF IT'S Westinghouse
4FN-4210

Guaranteed Electric Appliance and Furniture Company

2876 W. CERMAK ROAD BISHOP 7-3333

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS.

They will thank Us... You will thank us
for inviting them to
“BEAUTIFUL COLORADO”

HYUP RANCH

Wood and Park, Colorado

ACCOMMODATIONS: Boys and Girls are placed in groups of four in clean, well-kept rooms having comfortable bunk beds, with toilet facilities and shower. All the rooms are located in one new lodge, located in a group of aspens and pines, with a splendid view of Pike's Peak. Delicious home-cooked meals, prepared in a modern kitchen, are served “Family Style”... just the way the young “Cowhands” like it.

LOTS OF FUN FOR EVERYONE

Horse Back Riding—Sightseeing Trips—Tours Around The Mountains.
ALSO FAMILY ACCOMMODATIONS

And Such Reasonable Rates: 4 WEEKS only \$250—8 WEEKS only \$450

(Which includes transportation to Hyup Ranch)
For Further Information — Wire, Write or Phone

JOHN KONTNY Jr. Director

Hyup Ranch, P. O. Box 104, Woodland Park, Colorado
or phone MU 7-9060

(Atkelta iš 5 psl.)

Dr. K. Grinių. Ugi prieš vieną pirmųjų, pašaukusių gintis nuo besibraunančių Lietuvon priešų, nors ir su šakėmis, nors ir su dalgiais — Mykolą Sleževičių. Ugi prieš prof. V. Čepinską, Anglijoje išsirutinusių Lietuvos Nepriklausomybės pripažinimą. Ugi prieš V. Poželą, jau iš jaunų dienų Lietuvos reikalais susirūpinusį. Ugi prieš didį Lietuvos spaudos darbininką, kaimo tikrą bernuželį, tik vien savo pajėgomis sugebėjusį tapti profesorium ir visą savo gyvenimą Lietuvos ūkio atstatymu susirūpinusį — Albiną Rimką. O kas tada Lietuvos kariuomenės prūsų stovėjo. J. Papečkys, dar Marijampolės gimnazijos suole sėdėdamas jau dalyvavo slaptaj mokinų kuopelėj, spaudoj rašinėjo, teisės mokslus baigė ir buvo aukšto laipsnio karys. Antras — Kazys Škirpa, taip pat iš jaunų dienų buvo veiklus lietuvių organizuoto gyvenimo narys, vienas pirmųjų savanorių ir Lietuvos kariuomenės organizatorių, aukštus karo akademinis mokslus išėjęs. Visų čia neišvardysi. Taigi, prieš tą Lietuvą, prieš tuos jos žmones, kurie iš senesnių laikų siejoji savo krašto gyvenimu tie išdykėliai, likimo paikūnėliai, be lietuviškos praeities kitų inspirojami sukilo.

Ne. Negalima sutikti su K. Škirpa, kad konservatoriai tada Lietuvos gyvenime įsigalėjo. Konservatoriai ne tik myli savo krašto praeitį, jo nusistovėjusią tvarką, bet ir saugoja savo žmonių gerus papročius, amžiais susidėjusius. Kokių čia būta konservatorių, jei jie negyveno senais papročiais, jei jie buvo pasišovę svėtimtautį karaliu Lietuvon pasikviesti; jo lengvai išsizada ir patys taikosi sėsti į jo sostą; jei kraštą valdo jie nepaisant priimtoms konstitucijos; jei išleidžia jie naują konstituciją savo tautos neatsiklausdami; jei per dvylika metų kraštui nesugeba nustatyti tvirtesnių ateities gairių; jei priešui kraštą apnikus, apleidžia jį be garbingo šūvio ir pabėga nepalikę, nesudarę bet kurio testinimo kovoms už laisvę. Tauta palikta neorganizuota. Ne! Tikri konservatoriai, nuosakūs šitaip nedaro.

Bus tikrai jei sakysime, kad

Pirkite JAV taupymo bonus

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

visus mokesčius čia sumokėjus

100% apdrausta

DRABUŽIAI
GYDUOLĖS
ir t. t.

Jūsų giminės gauna be jokių įjems išlaidų

CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.

220 SO. STATE ST., CHICAGO
Tel. WAbash 2-9354

Atdara šeštadien. iki 1:30 popiet.

12 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, MAY 29, 1954

tai pasiilgę, trokštą valdyti. Ir ne valdyti, bet būti prūsųkų patatytais, nors ir durtuvų remiami.

Vilniaus darbininkų taryba

Mažas, bet esminis netikslumas. K. Škirpa sako, kad lenkai, užėmę Vilnių, tuoj puolė darbininkų tarybą. Ne Vilniaus darbininkų tarybą jie puolė, bet vadinamąjį profesinių sąjungų centro biurą. Komunistai, negalėdami paveikti Vilniaus miesto darbininkų tarybos, susimetė menamai profesinių sąjungų centro biure Varnų gatvėje.

(Bus daugiau)

VADOVAS Į SVEIKATĄ

Geresniam sveikatos išlaikymui nauja knyga BUKITE SVEIKI

kurią parašė ir išleido Dr. Steponas Biežis, SLA Daktaras Kvotėjas. Šioje knygoje aprašoma suprantama lietuvių kalba svarbieji sveikatos išlaikymo dėsni: KAIP BŪTI SVEIKU IR ILGAI GYVENTI.

Ši svarbi knyga privalo rasti kiekvienoje lietuvių šeimoje. Kaina tik 2 doleriai su prisiuntimu. Tuojau užsisakykite.

Užsakymus siųskite knygos autoriui:

DR. S. BIEŽIS

3241 West 66th Place Chicago 29, Ill.
Telefonas: REpublic 7-7868

NEW G-E REFRIGERATOR

WITH

REVOLVING SHELVES

PUTS ALL FOOD AT YOUR FINGERTIPS!

PLUS

ALL THESE NEW FEATURES!

- ★ fold away bottle racks
- ★ ice cream rack—juice can dispenser
- ★ adjustable door shelves
- ★ mini-cube ice trays

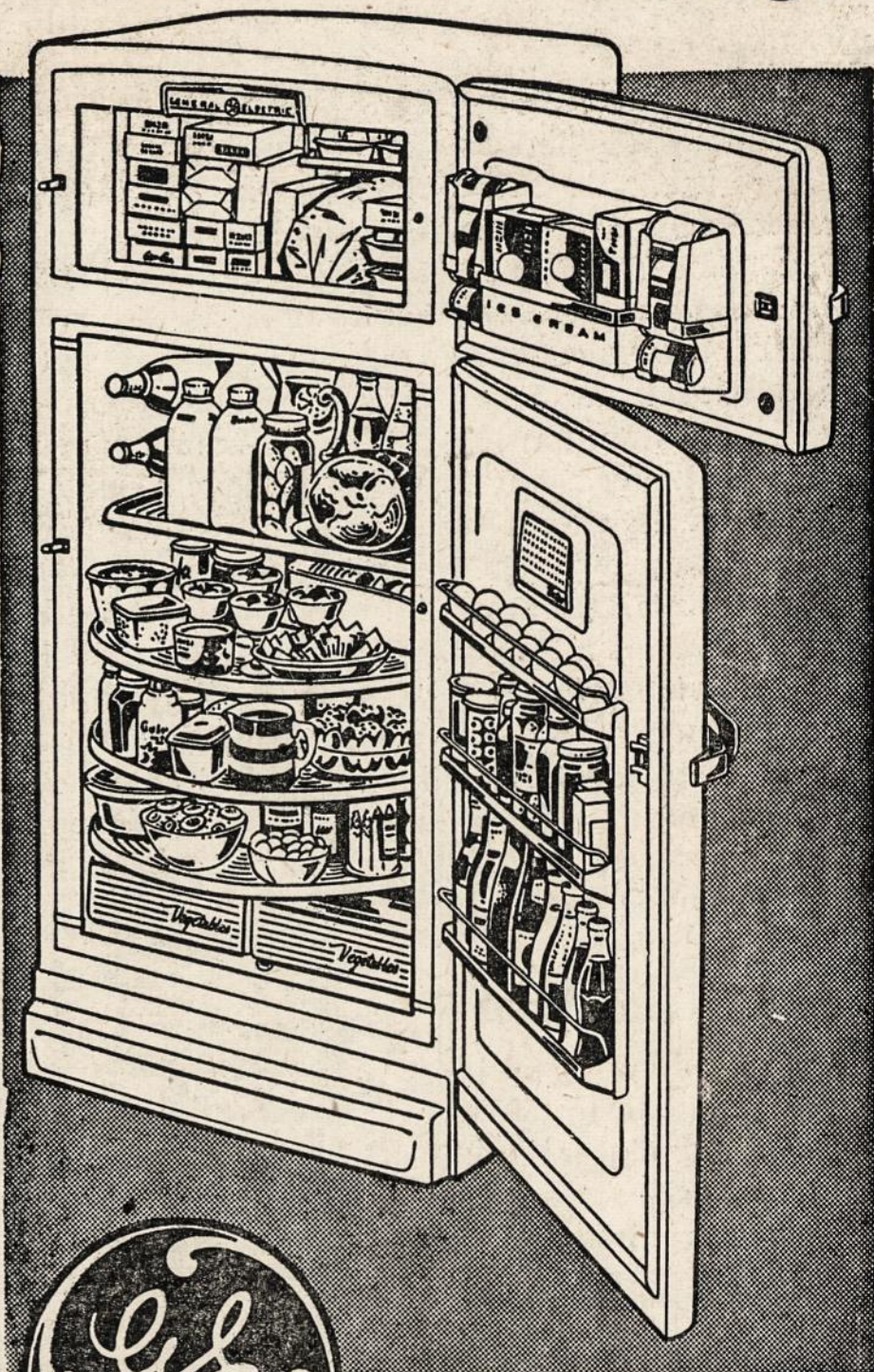
EASY TERMS

After Small Down Payment

Two separate appliances
in One cabinet!

A big automatic defrosting refrigerator... and a true zero-degree freezer that holds up to 89 packages of frozen foods!

MODEL LH-121L 12.1 CUBIC FEET

REFRIGERATOR-FREEZER COMBINATION

SOLTIS HOME APPLIANCES AND FURNITURE

2647 West 51st Street
Tel. HEmlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS